

Beteckning: _____

Akademien för teknik och miljö

Nivågrupperad idrottsundervisning
- idrottslärares syn på nivågruppering

Peter Sandström
Ht-2010

Examensarbete 15 hp

Lärarprogrammet 270 hp
Examinator: Göran Svedsäter Handledare: Tore Lennartsson

Sammanfattning:

Syftet med denna studie var att avgöra vilka attityder idrottslärare har till nivågruppering inom ämnet Idrott och Hälsa samt vilka argument de har för att använda eller inte använda sig av arbetssättet. Studien undersöker även vilka för- och nackdelar idrottslärarna ser med nivågruppering samt hur de löser det rent praktiskt.

Den metod som använts är en kvalitativ metod i form av halvstrukturerade intervjuer och målgruppen har varit lärare som undervisar i ämnet Idrott och Hälsa. En jämförelse har gjorts mellan idrottslärare med lång erfarenhet och idrottslärare med kortare erfarenhet för att se om erfarenhet av yrket påverkar synen på arbetssättet.

Resultatet visar att majoriteten av idrottslärarna är positivt inställda till nivågrupperad undervisning men att de inte kan använda sig av arbetssättet så ofta de vill på grund av bristande resurser. Samtliga idrottslärare i undersökningen var överens om att den idrottsliga utvecklingen gick snabbare för alla elever i en klass, oavsett vilken grupp de tillhörde, när nivågruppering användes jämfört med sammanhållen undervisning. Den slutsats som kan dras av undersökningen är att nivågruppering kan gynna alla elever i en klass om det används på rätt sätt. Lågpresterande elever får lättare att nå målen och ett godkänt betyg samtidigt som högpresterande elever får större utmaning. En lärare måste dock vara medveten om de risker som arbetssättet kan innebära och endast använda det under väl genomtänkta tillfälliga moment.

Nyckelord: Differentiering, idrott & hälsa, lärarintervju, nivågruppering

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
2 BAKGRUND	3
2.1 Styrdokumentet och Skolverket	3
2.1.1 Lpo-94	3
2.1.2 Lpf-94.....	3
2.1.3 Skollagen.....	4
2.1.4 Skolverkets allmänna råd	4
2.2 Historik.....	4
2.3 Differentiering.....	6
2.4 Nivågruppering.....	6
2.5 Elevers individuella skillnader och behov	7
2.6 Tidigare forskning om nivågrupperad undervisning.....	8
2.6.1 Pedagogers attityder till nivågrupperad undervisning.....	10
2.6.2 Gruppindelning.....	10
2.6.3 Kan alla nå ett högre betyg?.....	11
2.6.4 Nivågrupperingens för- och nackdelar	11
2.6.5 Pedagogers motiv till att nivågruppera undervisning.....	13
2.6.6 Nivågruppering inom ämnet idrott och hälsa.....	13
3 METOD	15
3.1 Val av datainsamlingsmetod	15
3.2 Urval.....	15
3.3 Etiska överväganden	16
3.4 Procedur	16
3.5 Analysmetoder	18
4 RESULTAT	19
4.1 Definitioner och ordval	19
4.2 Idrottslärares attityder till nivågrupperad undervisning.....	19
4.3 Idrottslärares praktiska tillämpning av nivågruppering	21
4.3.1 Vem delar upp grupperna?	21
4.3.2 Vad påverkar elevernas val	22
4.3.3 Kan alla elever nå samma betyg och mål?	22
4.3.4 Idrottslärares tidsfördelning mellan grupperna	23
4.4 Idrottslärares för- och nackdelar med nivågruppering	23
4.4.1 Fördelar	23
4.4.2 Nackdelar	24
4.5 Idrottslärares motiv	25
4.5.1 Motiv till att använda sig av nivågruppering	25
4.5.2 Motiv till att inte använda sig av nivågruppering	26
4.6 Idrottslärares tankar om det framtida arbetet med nivågrupperad undervisning.....	26
4.7 Skillnader beroende på idrottslärares erfarenhet.....	26
5 DISKUSSION	28
5.1 Tillförlitlighet.....	28
5.2 Sammanfattning och diskussion av resultatet	28
5.2.1 Vilken inställning har idrottslärare till att nivågruppera sin undervisning, hur motiverar de sina val samt hur arbetar de praktiskt med arbetssättet?.....	28

5.2.2 Vilka för- och nackdelar anser idrottslärare att det kan finnas med nivågrupperad undervisning?	30
5.2.3 Finns det några skillnader i attityder om nivågruppering beroende på vilken erfarenhet idrottsläraren har?	31
5.3 Egna reflektioner	31
5.4 Framtida forskning	32
6 REFERENSER	34
6.1 Litteratur	34
6.2 Internet	35
BILAGA 1, Intervjuunderlag	36

1 INLEDNING

Om jag vill lyckas med att föra en människa mot ett bestämt mål, måste jag först finna henne där hon är och börja just där. Den som inte kan det lurar sig själv när han tror att han kan hjälpa andra. För att undervisa någon måste jag visserligen förstå mer än vad hon gör, men först och främst måste jag förstå det hon förstår. (Boström, 1997)

Alla barn och ungdomar är olika och bara för att en grupp elever är lika gamla och går i samma klass betyder det inte att de ligger på samma nivå kunskapsmässigt. Orsakerna bakom detta beror på att alla har olika förutsättningar i livet, elever har olika uppväxtmiljöer, olika nedärvda egenskaper, olika kulturella förhållanden och olika sätt att uppfatta och kommunicera med sin omgivning. (Imsen, 2006).

Tidigare så förväntades elever att anpassa sig till den undervisning, krav och arbetsform som läraren valde. Men nu så är det precis tvärt om, läraren ska förstå och anpassa sig efter elevers olika behov, förutsättningar och sätt att ta emot information. (Boström, 1997)

Enligt 1994 års läroplan så ska pedagoger sträva efter att möta alla elevers olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå och utifrån dem planera och lägga upp sin undervisning (Lpf, 1994). Men hur ska en ensam pedagog kunna möta alla elever i en klass som alla ligger på olika kunskapsnivåer och har olika inlärningsförutsättningar? Utgår man från att alla elever har de förkunskaper de förväntas ha så anser jag att vissa elever kommer få det väldigt svårt att hänga med samtidigt som vissa inte utvecklas alls. Är det möjligt att anpassa sin undervisning med hänsyn till elevernas fysiska utveckling, personligheter, inlärningsformer, kulturella bakgrunder, intelligens och kön så att alla utvecklas på bästa sätt i en heterogen grupp (Imsen, 2006)?

Den erfarenhet jag har av nivågrupperad undervisning har endast varit positiv och dessa lektioner har fungerat mycket bättre i många avseenden jämfört med undervisning i en sammanhållen klass. Detta blir ännu tydligare i ämnet idrott och hälsa där skillnaderna i elevernas förkunskaper är väldigt stora (Annerstedt m.fl. 2001). Hur stimulerande är det egentligen för en elev som till exempel har spelat fotboll i hela sitt liv när läraren måste gå igenom de grundläggande övningarna på lektionerna? Denne eleven skulle främjas av att undervisningen låg på en högre nivå samtidigt som en elev som skulle behöva lägga mer tid på för att lära sig grunderna inte får den tid som behövs till det i en heterogen grupp enligt min mening. Ett av de viktigaste målen som jag anser skolan ska sträva efter i idrottsundervisningen är att skapa ett intresse för rörelse bland eleverna och det är de som inte utövar någon fysisk aktivitet på fritiden som är extra viktiga för idrottslärare att nå ut till. Om en elev som inte är fysiskt aktiv på fritiden måste ligga på en nivå som denne inte behärskar, bara för att läraren försöker tillgodose hela klassens behov, så anser jag att det finns en risk att denne elev får en negativ bild av fysisk aktivitet vilket får till följd att eleven inte söker detta på fritiden heller. Om samma elev skulle få ligga på en mer lagom nivå i en homogen grupp så anser jag att det finns en betydligt större chans att ett intresse skapas och att eleven söker sig till andra fysiska aktiviteter på fritiden som kommer att vara väldigt viktigt för den framtida hälsan och välmående.

Anledningen till att jag har valt att skriva om nivågruppering är att det är ett problem jag ställts inför när jag själv undervisat i ämnet. Personligen så tycker jag att lektionerna har fungerat bäst när klassen har varit uppdelad i vilken kunskapsnivå elever haft i ämnet. Men även om jag endast har positiva erfarenheter om nivågruppering i ämnet idrott och hälsa så ställer jag mig ändå frågande till om det är den bästa undervisningsmetoden för eleverna. Därför så vill jag göra en intervjustudie med idrottslärare, både med de med erfarenheter om nivågruppering och med de som valt att inte använda sig av det. Genom att ta reda på vilka attityder och erfarenheter idrottslärare har om ämnet så kommer jag bättre kunna motivera mina val i framtiden.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att avgöra vilka attityder idrottslärare har till nivågruppering inom ämnet idrott och hälsa, vilka för- och nackdelar de ser med arbetssättet samt hur de motiverar sina val när de använder eller väljer att inte använda sig av det. Studien vill även undersöka hur idrottslärarna löser det rent praktiskt samt om det finns några skillnader beroende på vilken erfarenhet läraren har.

Frågeställningar:

1. Vilken inställning har idrottslärare till att nivågruppera sin undervisning, hur motiverar de sina val samt hur arbetar de praktiskt med arbetssättet?
2. Vilka för- och nackdelar anser idrottslärare att det kan finnas med nivågrupperad undervisning?
3. Finns det några skillnader beroende på vilken erfarenhet av yrket idrottsläraren har?

2 BAKGRUND

2.1 Styrdokumenten och Skolverket

Detta avsnitt redovisar vad de gällande styrkdokumentet nämner om nivågruppering eller vad som kan relateras till arbetsformen, samt vilka råd skolverket ger inom området.

2.1.1 Lpo-94

Lpo-94 nämner inget konkret om nivågruppering, men det går att finna en rad olika stöd för att använda sig av arbetsformen. Läroplanen nämner heller ingenting som förbjuder lärare att använda sig av det.

Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. [...]Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. [...]Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla. (Lpo-94)

I de mål som skolan ska stäva efter att eleven uppnår enligt Lpo-94 kan man även relatera en del stöd till att nivågruppera sin undervisning:

- Skolan skall sträva efter att varje elev
- utvecklar nyfikenhet och lust att lära,
  - utvecklar sitt eget sätt att lära,
  - utvecklar tillit till sin egen förmåga, (Lpo-94).

I de riktlinjer som läraren får kan man läsa att läraren i sin undervisning ska ”utgå från varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande” samt att ”stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter”. (Lpo-94)

2.1.2 Lpf-94

Läroplanen för den frivilliga skolan nämner heller inte någonting konkret om nivågruppering, dock så finns även här några riktlinjer som går att relatera till det. Läroplanen säger att alla elever ska få en likvärdig utbildning och att ”undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov” och att ”särskild uppmärksamhet måste ägnas åt de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.” (Lpf-94) Vidare så understryker läroplanen att för att alla elever ska kunna nå målen så kan inte undervisning utformas lika för alla. Att nivågruppera undervisningen kan vara ett sätt att möta dessa riktlinjer då läroplanen förespråkar att en skola måste utvecklas i en riktning som förutsätter att alla elever når målen.

De konkreta riktlinjer som en lärare kan stödja sig på om de väljer att använda sig av nivågruppering är att lärare ska, för att kunna möta alla elevers särskilda behov, organisera undervisningen så att varje enskild elev ”utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga” (Lpf-94). Lärare ska även ge särskilt stöd till de elever med svårigheter enligt läroplanen.

2.1.3 Skollagen

Ingenting i skollagen förbjuder användandet av nivågruppering i undervisningen, men läser man den 3:e paragrafen i kapitel 4, som omfattar bestämmelser för grundskolan, bestäms det att ”Eleverna i grundskolan skall ha en i huvudsak gemensam studiegång, om inte annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer”, som är det enda skollagen säger om hur skolorna ska dela in sina klasser, föreskrivs alltså att alla elever i en klass ska i huvudsak undervisas tillsammans. Detta kan tolkas att det motsäger tanken att dela upp klassen i olika nivåer, men eftersom det enligt läroplanerna är upp till skolorna själva att forma undervisningen för att möta alla elevers enskilda förutsättningar (Lpo-94, Lpf-94), så bryter skolan enligt min mening inte mot lagen om de ändå väljer att göra det, då det faller under det som skollagen menar med ”om inte annat följer av föreskrifter...”.

Det finns ingenting i kapitlet, som berör gymnasieskolan, som går att härröra till nivågrupperad undervisning.

2.1.4 Skolverkets allmänna råd

Skolverket tolkar de lagar och regler som berör skolan och ger allmänna råd till rektorer, lärare och övrig skolpersonal utefter dem. Skolverket ger rådet till grundskolan angående nivågrupperad undervisning att:

Verksamheten i grundskolan ska organiseras så att eleverna i huvudsak har en sammanhållen och gemensam studiegång. Undervisningen ska anpassas efter elevernas behov och förutsättningar. Nivågruppering efter kunskaps-/prestationsmässiga förutsättningar i ett ämne under en begränsad tid kan vara motiverat utifrån ett pedagogiskt syfte om det inte leder till för lågt ställda förväntningar på eleverna. [...] Vid nivågruppering är det viktigt att eleverna har reell möjlighet att byta grupp under läsårets gång och att eleverna, oavsett vilken klass eller grupp de går i, har möjlighet att nå alla betygssteg. Skolan får således inte skapa till exempel en "G-grupp" där eleverna endast kan nå betyget Godkänt. (Skolverket, likvärdighet och rättvisa)

Det finns inga råd från skolverket som berör gymnasieskolan angående nivågrupperad undervisning.

2.2 Historik

Här följer en historisk belysning på hur differentieringsfrågan och individanpassad undervisning har utvecklats i Sverige från 1600-talet fram till 1994 års läroplaner.

Skolan har sedan 1600-talet haft två mål som dominerat utbildningen, de samhälleliga och de individuella målen, vilka har kompletterat varandra men även skiftat i betydelse genom åren. Samhällsmålet har haft till syfte att utveckla samhället i en viss riktning genom att skapa ansvarskännande medlemmar med olika kunskaper och färdigheter. Det stora problemet samhällsmålet brottats med är att det under vissa tidsperioder inte funnits tillräckligt med intresserade elever inom vissa områden att fylla det behov samhället krävt. De har istället prioriterat sina egna individuella mål och intressen. För att dessa två mål skulle kunna samverka och balanseras och slutligen leda till att samhällets behov av utbildade medborgare

tillfredsställdes ökade kraven på en gemensam utbildning med gemensamma värderingar (Wallby, m.fl. 2001).

Efter införandet av folkskolan 1842 började den breda massan att utbildas. Tidigare så var det bara de förmögna barn som gick i skolan men nu fick varje arbetar- och bondeson en möjlighet till utbildning även om det fortfarande var de förmögna barn som läste vidare på något läroverk. Arbetarnas och böndernas barn fick i stort sett endast en praktisk utbildning som förberedde dem för ett arbete i någon industri, som slukade allt mer arbetskraft mot slutet av 1800-talet, och de hade små möjligheter att komma in på något av läroverken. Det fanns alltså en uppdelning som innebar att de förmögna barn, som ansågs vara mer begåvade, fick en teoretisk utbildning som skulle ligga som grund till vidare studier och den breda massan skulle endast förberedas till arbetskraft till industrierna. Detta ändrades mer och mer i slutet av 1800-talet då behovet av utbildad personal översteg det som överklassen kunde erbjuda och en samordning av folkskolan och läroverken började ta form. (Richardson, 2010)

Efter 1928 års läroverksstadga, som innebar att läroverken skulle bygga på folkskolans fjärde eller sjätte klass med syfte att bredda den sociala rekryteringen, ökade motståndet mot en gemensam skola. Många var oroliga att det inte skulle finnas arbete till alla som nu gavs möjlighet till teoretisk utbildning och att böndernas och arbetarnas barn nu fick en överklassfostran som låg utanför deras begåvning. (Wallby, m.fl. 2001)

En skolutredning utförd 1940 förordade att elever efter 11 års ålder hade utvecklats så pass att en gemensam skolgång inte längre var någon fördel. Utredningen menade att det var viktigt att tillgodose de studiebegåvade elevernas behov och ge dem den bästa möjligheten till vidare studier, vilket var problematiskt att tillgodose i heterogena klasser. Utredningen ersattes 1946 av en skolkommitté som ansåg att begåvade elever, främst från folkskolans högre årskurser, ofta hamnade i skymundan bland en större svag och ointresserad grupp och att dessa elever skulle gynnas av individanpassad undervisning. Kommittén menade även att realskolan förlorat sin roll som en specialskola, avsedd för en mindre grupp studiemotiverade elever, och blivit mer lik folkskolan. (Ibid.)

När en sammanslagning av folkskolan och realskolan föreslogs på 1950-talet, protesterade högern i Sverige, som menade att det var otänkbart att teoretiskt begåvade barn skulle undervisas tillsammans med mer praktiskt lagda barn och den potential dessa elever besatte skulle förloras i en sammanhållen skola. (Ljunghill, 1995)

1962 infördes en nioårig grundskola i Sverige som innebar en kompromiss mellan en sammanhållen skola och en differentierad skola. Skolan blev sammanhållen fram till årskurs 6 och under det sjunde och åttonde året kunde eleverna välja mellan olika alternativkurser i övningsämnen och tillval, samt mellan en särskild och en allmän kurs i matematik och engelska. I årskurs 9 fick eleverna välja tre olika linjer, varav en var förberedande till gymnasiet, vilken man antog att endast ett fåtal begåvade elever skulle välja. Så blev inte fallet då de flesta valde denna linje vilket det inte fanns resurser till. Detta försök till att särskilja begåvade elever från mindre begåvade elever i årskurs 9 slopades därför i och med Lgr 69 som däremot behöll de olika val eleverna kunde göra i årskurs 7 och 8 (Wallby, m.fl. 2001).

Lgr-80 bestämde att alternativkurserna helt skulle slopas då de gick emot tanken om en sammanhållen skola men att de särskilda och allmänna kurserna i matematik och engelska, som eleverna skulle välja i noga samråd med lärare och föräldrar, skulle finnas kvar.

Arbetsformen att dela in klasser utefter deras kunskapsnivåer och egna önskemål levde dock kvar även i andra ämnen efter Lgr-80 då många lärare ansåg att det var den undervisningsform som gynnade eleverna bäst. Argumentet att svaga elever gynnades av att undervisas med starka elever vann alltmer kraft och i och med 1994 års läroplaner där man helt tog bort alternativkurser och differentierad undervisning under grundskolan, med undantag från årskurs 9. Denna debatt som diskuterats under hela 1900-talet blev nu en fråga för varje enskild rektor att avgöra som fick besluta om hur elever skulle fördelas i klasser och grupper på sin skola. (Ibid.)

2.3 Differentiering

Alla elever har olika förutsättningar med olika mentala och fysiska förmågor, de har olika förkunskaper och har olika kulturella bakgrunder. Med andra ord så innebär det att ingen elev är den andra lik och det är skolans uppgift att tillgodose alla olika elevgrupper den undervisning som passar dem bäst. Detta kallas att differentiera undervisningen. Den äldsta och vanligaste formen av differentiering är att dela in elever i klasser efter ålder. Med denna form av differentiering är det svårt att tillgodose alla elevers olika behov och ytterligare uppdelningar kan därför vara nödvändiga. För att det ska finnas en möjlighet för alla elever att uppnå målen så måste skolan anpassa sin undervisning. (Imsen, 1999 och 2006)

Eftersom målet är att undervisningen ska passa alla elever så kan undervisningen inte vara lika för alla. Somliga menar att en differentierad undervisning ska ske inom klassens ramar med mer eller mindre tillfälliga smågruppsbildningar, en så kallad pedagogisk differentiering. Andra menar att homogena grupper måste skapas på skolorna för att eleverna ska kunna dra nytta av differentierad undervisning. Denna variant kallas organisatorisk differentiering. (Wallby, m.fl. 2001)

En annan form av differentiering som används är yttre respektive inre differentiering. Den yttre differentieringen regleras av styrdokumentet eller andra organisatoriska uppdelningar. Ett exempel på detta är gymnasieskolans programstruktur samt uppdelningen i särskilda och allmänna ämnen som tidigare fanns på grundskolan. Den inre differentieringen kännetecknas av lokalt beslutade gruppindelningar där till exempel rektorer eller lärare delar in klassen utefter elevernas kön, intresse, inlärningsstil, prestationer eller ambitioner. Denna form bidrar mer till att göra grupperna homogena än vad den yttre differentieringen gör. Den form av inre differentiering som innebär att eleverna sammansätts i grupper med samma förutsättningar (homogena grupper) kallas nivågruppering. (Ibid.)

2.4 Nivågruppering

Nivågruppering kan definieras på olika sätt men i stort så innebär det att elever grupperas utefter deras förutsättningar att klara av de mål som skolan ställer. De olika gruppernas undervisning anpassas därefter så att de får den största möjligheten att nå dessa mål. En förutsättning för att detta ska lyckas är att gruppuppdelningen är flexibel med förutsättningen att om eleven eller läraren anser att eleven hamnat i en grupp som inte motsvarar dennes rätta kunskapsnivå får en chans att byta. (Persson, 2004)

En nivågruppering kan vara relativt fast och förbli oförändrad under en längre tid, ibland en hel termin eller ett helt läsår, men den kan även vara kortsiktig under ett specifikt moment

eller avsnitt. Genom den tillfälliga formen av nivågruppering, som är den vanligaste, kan man tillgodose elevers behov av extra undervisning eller utmaning. (Wallby, m.fl. 2001)

2.5 Elevers individuella skillnader och behov

Alla har en inlärningsstil och varje inlärningsstil uppvisar speciellt starka sidor, men varje persons starka sidor är unika för den personen. (Boström, 1997)

Lärare får ofta erfara att det som fungerar på en elev eller en klass fungerar inte alls på nästa elev eller nästa klass. Ingen elev är den andra lik samtidigt som ingen klass är den andra lik. Men trots dessa olikheter så finns det alltid en kärna av individuella utvecklingsdrag, reaktionsmönster och handlingsätt som är gemensamma för de flesta elever och deras behov kan ofta tillmötesgå genom en gemensam undervisning. Däremot så finns det alltid en grupp elever som faller utanför dessa ramar som kan innebära en del svårigheter för en lärare att tillmötesgå. (Imsen, 2006)

Problemen kommer när skolan har kravet på sig att ta hänsyn till alla elevers olikheter men när möjligheterna att utforma undervisningen att tillgodose detta är begränsade. Eftersom alla elever omfattas av samma mål samtidigt som deras inlärningsförutsättningar kan skilja sig på lika många sätt som det finns elever i en klass kan det kännas omöjligt för en pedagog att tillmötesgå alla elever. Ett sätt som en del pedagoger använder sig av för att göra undervisningen effektivare är att gruppera eleverna utefter deras resultat på ett test som avgör deras förmåga i ett visst ämne. Denna variant kan innebära en stor fara då undervisningen riskerar att begränsa sig till en nivå som läraren antar är deras högsta nivå vilket kan leda till att viktig undervisning går förlorad. (Wallby, m.fl. 2001)

Elevers inlärningsförmåga är beroende av en rad olika faktorer enligt pedagogikprofessorerna Rita och Ken Dunn. Dessa är de miljömässiga, känslomässiga, sociologiska, fysiologiska och psykologiska faktorerna, som påverkar varje individs koncentrationsförmåga och hur ny information behandlas. Hur elever bearbetar information delas in i två grupper, analytiska och holistiska. De elever som tillhör den analytiska gruppen lär sig genom att systematiskt gå igenom en uppgift steg för steg och slutligen nå förståelse. De holistiska eleverna lär sig bäst genom bilder, symboler, berättelser och illustrationer och måste få en förklaring till varför de måste lära sig en viss sak för att kunna koncentrera sig på uppgiften. Figur 1 förklarar de utmärkande egenskaper som skiljer de båda grupperna åt. När analytiska elever bearbetar information så är det den vänstra hjärnhalvan som är verksam mest och för holistiska elever så är det den högra. (Boström, 1997)

Hjärnans informationsbearbetning

Figur 1 Hjärnans två delar som används av barn på olika sätt. (Boström, 1997)

Båda dessa grupper av elever kräver olika slags omgivningar och undervisningsmetoder för att lära sig samma uppgift. Båda grupperna kan nå samma resultat eller lära sig samma färdigheter om de får lösa en uppgift på det sätt som passar dem bäst. Problemen för lärare ligger i att identifiera och placera in eleverna i dessa två grupper, vilket samtal med kollegor och föräldrar dock kan underlätta. Stora skillnader finns även inom dessa grupper och när barnets utvecklas kan förändringar ske så att ett barn som tidigare bearbetat information på de ena sättet övergår till det andra. (Ibid.)

Studier visar att elever presterar bäst om de tillåts arbeta tillsammans i de grupper de själv föredrar och för att förmågan att samverka ska kunna ske på ett så konstruktivt sätt som möjligt krävs det att de sociala relationerna i gruppen fungerar (Boström, 1997). Behovet för anpassad undervisning ökar ju högre upp i klasserna man kommer, där skillnaden mellan den ”starkaste” och den ”svagaste” eleven är som störst. Variationen på undervisningsmaterialet måste därför också vara stor i de högre åldrarna. (Imsen, 2006)

2.6 Tidigare forskning om nivågrupperad undervisning

Forskning om nivågruppering inom ämnet idrott och hälsa är något bristfällig enligt min mening. Jag har inte lyckats finna någon forskning som specifikt nämner nivågruppering inom ämnet under den tid jag hade till förfogande för den här studien. Enligt Wallby m.fl. (2001) så råder det även en stor brist på forskning som berör nivågrupperad undervisning på gymnasiet, vilket även Nyström (2003) bekräftar som menar att detta beror på att den svenska efterobligatoriska utbildningen länge enbart riktat sig till en elit där en uppdelning efter förmåga aldrig inneburit några problem. Däremot så finns det en rad relevant övergripande forskning om nivågruppering. I detta avsnitt lyfter jag fram det som jag anser vara den mest intressanta forskningen inom ramarna för denna undersökning.

Skolverkets studie, ”*Finns skolklassen? – en studie av elevsammansättningen i grundskolan*” undersöker hur elever grupperas i Sveriges grundskolor och vilka motiv som ligger bakom. Undersökningen visar att överlag så är skolorna överens om att undervisningen ska ske i heterogena och inte i nivågrupperade grupper. På de skolor där nivågruppering användes, vid tiden för studien, så var det lärarna och inte rektorerna som förespråkade en gruppuppdelning

med utgångspunkt från elevernas kunskapsnivå. Vid dessa grundskolors lägre åldrar så skedde uppdelning vanligast vid de teoretiska ämnena matematik och engelska och vid de högre åldrarna så var det elevernas egna val som dominerade grupp sammansättningen. Samtliga skolor som nivågrupperade sin undervisning gjorde det endast under enskilda moment eller uppgifter. Några motiv till varför dessa skolor valde att nivågruppera lyckades studien inte avgöra. (Skolverket, 1996)

Ytterligare en studie gjord av Skolverket *”Individ- och klassvariation i grundskolan åk. 9: Studier av individ- och klassvariationen i NU-materialet 2003”* undersöker bland annat organiserandet av klasser och grupper årskurs 9 i Sverige. I undersökningen ingick en enkätundersökning riktad till 103 rektorer i landet. Enkäten sökte svaren på vilka principer och överväganden som låg bakom elevsammansättningarna på skolorna. Vid frågan om nivågruppering tillämpades så var det 44 % av skolorna som använde sig av nivågrupperad undervisning i någon form. Merparten av skolorna som satsade på nivågruppering gjorde det med anledning att de elever som behövde extra undervisning skulle få resurser till det. Enligt rektorerna så skulle de ”svaga” eleverna och de ”tunga” klasserna ges extra lärarresurser vid behov och nivågrupperad undervisning var ett sätt för dessa skolor att tillgodose detta. (Skolverket, 2004b)

Avhandlingen *”Problemlösning i grupp: betydelsen av gruppstorlek, grupp sammansättning, grupp norm och problemtyp för grupp produkt och individuell kunskapsbehållning”* undersöker grupp sammansättningen och grupp storlekens betydelse för grupparbetet. Sture Sjödin menar att det är olämpligt att använda sig av nivågrupperad undervisning då det endast är de högpresterande eleverna som gynnas av det. Dessa elever kan då utnyttja gruppen som en resurs att nå bättre resultat men Sjödin anser att det finns en risk att denna grupp blir beroende av den duktigaste medlem. Om de lågpresterande eleverna tvingas att samarbeta i en homogen grupp så är sannolikheten stor att de tvingas att anpassa sig till den svagaste eleven samt att deras självförtroenden kommer att sjunka när de känner sig som ”sämre” elever. Deras resultat kommer att speglas av deras självförtroenden menar Sjödin. (Sjödin, 1991)

I en studie om vad som påverkar resultaten i svenska skolor, *”Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer”*, redovisar Skolverket vilka faktorer som påverkar den nedåtgående trenden av elevers resultat i skolan. En av dessa faktorer, som Skolverket anser vara en tänkbar förklaring till de dåliga resultaten elever visar idag jämfört med mitten av 90-talet då nedgången började, är användandet av differentierad undervisning. Internationella studier visar att ju senare grundskolan använder sig av differentierad undervisning desto mer positiva blir effekterna på elevernas resultat och möjligheter till högre utbildningar. Även fast Sverige införde en sammanhållen grundskola 1994 där endast årskurs 9 skulle innefatta fria val och differentierad undervisning visar undersökningen på att en ny typ av arbetsformen utvecklats inom den sammanhållna grundskolan. Forskning, som skolverket hänvisar till, visar på att differentierad undervisning har negativa effekter och leder till ökad ojämlikhet i elevers resultat om det används mellan årskurserna 4 – 8. Principen om en sammanhållen skola utgår från att eleverna går i heterogena klasser där olikheter anses vara en tillgång i undervisningen. De elever som är i behov av särskilt stöd ska därför i första hand få det inom den heterogena klassens ramar, men studier visar att 4 av 10 grundskoleelever i Sverige tillhör nivågrupperade grupper i ett eller flera ämnen. Om en skola ska använda sig av nivågrupperad undervisning så måste dessa grupperingar vara tillfälliga och kontinuerligt utvärderas, vilket landets skolor idag är väldigt dåliga på. Forskning visar på att elevers motivation och självvärdering påverkas negativt bland elever med behov av extra stöd och de akademiska kraven är ofta lägre i dessa grupper.

Lärare tenderar även att förenkla läroplanernas mål samtidigt som de har lägre förväntningar när elever med särskilt stöd undervisas. Detta påverkar dessa elevernas resultat negativt. (Skolverket, 2010)

I sin studie *"Lika barn leka bäst? En gymnasielärardiskurs om nivågruppering i matematik"* menar Peter Nyström att hela gymnasieskolan kan ses som en form av nivågrupperad undervisning eftersom elevernas val av program har styrts av deras resultat i grundskolan. Däremot så är det inte ovanligt att gymnasielärare gör ytterligare nivågrupperingar inom programmen eller i klasserna. Nyström påpekar att när lärare använder sig av nivågrupperad undervisning måste de använda orden "svag" och "stark" med stor försiktighet när eleverna delas in i grupper. Dessa ord får inte användas när eleverna värderas utan endast som egna beteckningar på grupperna. Resultaten av Nyströms undersökning, där sex gymnasielärare i matematik intervjuats om deras attityd till nivågrupperad undervisning, visar på att det är nödvändigheten som avgör deras beslut till att använda sig av arbetsformen. Lärarna menar att vissa elever har ett stort behov av att utmanas ytterligare utöver det som programmen erbjuder samtidigt som vissa elever har svårt att hinna med målen. Att nivågruppera undervisningen ansågs av lärarna i studien som den bästa lösningen på problemet. (Nyström, 2003)

2.6.1 Pedagogers attityder till nivågrupperad undervisning

Forskning om lärares inställning till nivågruppering visar att det överlag råder en positiv attityd till arbetssättet. Det som avgör inställningen är lärarens utbildningsbakgrund, livssyn, erfarenhet och motivation till yrket. Motiverade lärare är oftast mer positivt inställda till att prova olika arbetssätt och utforma sin undervisning för att bäst ta till vara på elevers varierande kvalitéer. De lärare som hindras av skolledningen att undervisa i andra former än sammanhållna klasser är generellt mer negativt inställda till nivågruppering. Det finns även en stor skillnad i attityd beroende på vilken grupp som undervisas, lärare föredrar att undervisa de högpresterande eleverna samtidigt som de "svaga" eleverna anses som oförutsägbara och stökiga. Det positiva med nivågruppering blir därför att läraren och de "duktiga" eleverna slipper de "svaga" eleverna under hela eller delar av undervisningen. Hur attityden ser ut bland pedagoger i Sverige finns det dock inte tillräckligt med forskning att avgöra. Men tendensen av de studier som finns pekar på att även svenska pedagoger ser positivt på arbetssättet. (Nyström, 2003)

2.6.2 Gruppindelning

Den vanligaste undervisningsformen är s.k. helklassundervisning där eleverna bildar en heterogen grupp. En nivågruppering syftar till att skapa homogena grupper där fokus ligger på elevernas prestation och förkunskaper, men att hitta ett sätt som avgör vilken grupp som är mest passande för varje enskild elev kan vara väldigt svårt. Att låta eleverna välja grupper fritt kan innebära en del problem då elever sällan väljer den grupp som passar dem nivåmässigt bäst. Det är oftast andra kriterier som avgör vilken grupp eleven väljer, som t.ex. kamraternas val, rädsla för att bli stämplad som dålig, motivationen till ämnet eller att de redan fått sin plats i hierarkin. Om läraren delar in grupperna uppstår en del andra problem som kan innebära att eleverna känner sig nedvärderade av läraren och tappar motivationen för ämnet eller att läraren grundar sin nivåindelning på gamla prestationer och inte på den nivå som eleverna befinner sig på vid tiden för indelningen. Det finns också en risk att läraren placerar de elever denne har låga förväntningar på i en grupp och ger dem sämre kvalitet på

undervisningen och mindre uppmärksamhet. Studier har visat att lärare tenderar att favorisera de högpresterande eleverna ännu mer under nivågrupperad undervisning jämför med i sammanhållna klasser. De lägger mer tid och mer genomtänkta lektioner till de högpresterande grupperna. (Wallby m.fl. 2001)

Att låta eleverna byta grupper under lektionstid är inte att föredra då de lätt tappar koncentrationen och stör de övriga eleverna. Endast när eleven har klara svårigheter att genomföra uppgiften kan byte av grupp under lektionstid vara positivt. Under en nivågruppering som sträcker sig över flera lektioner, där det finns mer tid till utvärdering och möjligheter att låta eleverna byta grupper utan att påverka pågående lektioner, kan det ligga i elevens intresse att man ser till så att denne hamnar i ”rätt” grupp. (Ibid)

2.6.3 Kan alla nå ett högre betyg?

Wallby, m.fl. lyfter fram en hel del forskning som behandlar elevers möjlighet till olika betyg under nivågrupperad undervisning. De lärare och skolor som kommer till tals i forskningen är stort sett eniga om att alla elever ska ges samma möjligheter att nå betyget godkänd men för att nå ett högre betyg krävs det att eleverna väljer en ”högre” grupp. Ett viktigt syfte med nivågruppering är att ge lågpresterande elever ett lugnare tempo där de strävar efter att nå upp till betyget godkänd samtidigt som högpresterande elever ska ges möjlighet till ytterligare utmaning för att kunna nå ett högre betyg. (Wallby, m.fl. 2001)

Läroplanerna och kursplanerna lämnar en stor frihet till skolorna och pedagogerna att avgöra hur betygssättningen ska ske i olika nivågrupperingar. De kraven som ställs är att alla elever ska ha en likvärdig utbildning och lika möjligheter att nå målen. Sedan är det upp till skolorna och pedagogerna att forma undervisningen därefter och sträva efter att alla elever når betyget godkänd. (Lpo-94, Lpf-94) Skolverket ger däremot rådet till landets skolor (se avsnitt 2.1.4) att skolan inte ska skapa grupper där elever endast kan nå betyget Godkänt (Skolverket, likvärdighet och rättvisa).

2.6.4 Nivågrupperingens för- och nackdelar

Det finns väldigt mycket internationell forskning om nivågrupperingens för- och nackdelar och den mest framstående forskaren inom området anses vara Robert E. Slavin. Slavins forskning grundar sig på ett stort antal undersökningar utförda i huvudsak bland elever i skolår 7-9. Slutsatsen Slavin drar av sin forskning är att nivågruppering av elever under hela eller stora delar av kurser i princip inte får några positiva effekter på elevers lärande. Däremot när det handlar om nivågruppering inom mindre genomtänkta moment inom kurserna så kan en hel del positiva effekter uppnås, främst för de högpresterande eleverna. De lågpresterande eleverna menar Slavin är föremål för en rad olika nackdelar som kräver mycket arbete och energi både från pedagoger och från elever om de ska neutraliseras. Andra internationella studier värda att nämna är: Oakes, J., Gamoran, A. & Page, R.N. (1992). *Curriculum differentiation: Opportunities, outcomes and meanings*, och Harlen, W. & Malcolm, H. (1999). *Setting and streaming – a research review*. Oakes m.fl. menar att nivågruppering har en tendens att skapa en social och kunskapsmässig delning av skolor samt att det är direkt skadligt för de lägst presterande eleverna. De menar även att det endast är de högpresterande eleverna som gynnas av att undervisas i homogena grupper. Harlens och Malcolms forskning tyder på att det är avgörande hur lärarresurserna fördelas om effekterna ska bli positiva eller

negativa. Alla elever kan dra nytta av nivågrupperad undervisning om även de lägst presterande eleverna får ”duktiga” lärare som har klara och tydliga undervisningsmål. Det vanligaste misstaget som begås är att de ”sämsta” lärarna får undervisa de ”sämsta” elevgrupperna vilket får till följd att de positiva effekter som nivågruppering kan medföra går förlorade enligt Harlen och Malcolm. (Engström, 1996, Nyström, 2003, Wallby, m.fl. 2001)

Arne Engström, som har sammanfattat forskningen om nivågrupperingens för- och nackdelar, redovisar argumenten för och emot nivågrupperad undervisning, som nästan varit desamma sedan 1920-talet.

För nivågruppering har anförts att:

- den möjliggör för eleven att göra framsteg i enlighet med sin förmåga,
- den möjliggör en anpassning av undervisningen efter elevernas behov,
- den minskar misslyckanden,
- den hjälper till att bibehålla intresset och drivfjädern hos begåvade elever,
- de behöver inte bli uttråkade av dumma elever,
- svaga elever blir mer aktiva när de inte riskerar att komma i skymundan av de duktigaste eleverna,
- det blir lättare att undervisa för läraren,
- det möjliggör individuell undervisning till små långsamma grupper.

Mot nivågruppering har anförts att:

- svaga elever behöver den stimulans och uppmuntran som närvaron av duktigare elever kan ge,
- eleverna får en stämpel på sig som dumma,
- lärare kan inte, eller har inte tid, att differentiera arbetet för olika nivåer,
- lärare ogillar de långsamma grupperna (Engström, 1996)

Engström påpekar att det på 1980- och 1990-talen skett en viss förändring då kritiken mot nivågruppering ökade. Kritikerna menade då att minoritetsgrupper och socialt svaga elever diskriminerades samtidigt som de svaga grupperna fick sämre undervisning. Det lyftes även fram att de svaga grupperna riskerade att få mindre erfarna lärare som hade lägre förväntningar på dem. Engström anser, efter att ha satt sig in i forskningen, att nivågruppering är en ineffektiv och odemokratisk arbetsform som helt och hållet bör avskaffas från grundskolan. Undervisningsformen går emot idén om att skapa demokratiska och självständiga medborgare och det är genom att samarbeta med andra, som har olika uppfattningar än oss själva, som vi bäst utvecklas enligt Engström. Genom att låta alla elever i en heterogen klass dela med sig av sina gemensamma erfarenheter med varandra stöder pedagoger deras utveckling och lärande på bästa sätt. (Engström, 1996)

Tom Loveless menar däremot att forskarna, som säger att nivågruppering inte uppnår någonting positivt samt att eleverna får orättvisa möjligheter att nå målen, inte kan bevisa sina påståenden. Loveless menar att dessa forskare grundar sig på gammal forskning som inte ger en rättvis bild till hur det verkligen ser ut i dagens skolor. Han menar att idag så är de flesta pedagoger mer medvetna om de negativa effekter som nivågruppering kan medföra samt att de tar hänsyn till dessa när de använder sig av metoden. Det vanliga nu för tiden är att det

endast nivågrupperas under kortare perioder eller under enstaka moment och att hänsyn tas till alla elevers enskilda behov. Längre tillbaka så var det vanliga att man hade långvariga indelningar där lärarna delade in grupperna utefter deras egna uppfattningar om eleverna eller att de delades in utefter resultatet på ett kunskapsnivåavgörande test. Därför kan inte äldre forskning om dess negativa effekter inte relateras till hur det ser ut idag. Däremot så håller Loveless med om att det är de högpresterande eleverna som får de flesta fördelarna med arbetsformen men att mycket kan vinnas även för de lågpresterande eleverna om det används på rätt sätt. (Loveless, 1998)

Wallby m.fl. (2001) menar att forskningen om nivågrupperingens positiva och negativa effekter på elevers prestationer i skolan inte är entydig. De resultat forskningen kommit fram till är svåra att tolka och det går inte att avgöra om det är bra eller dåligt för eleverna att delas in i grupper utefter deras kunskapsnivå i ett specifikt ämne eller moment. (Wallby m.fl. 2001)

2.6.5 Pedagogers motiv till att nivågruppera undervisning

Den vanligaste formen av nivågruppering idag är den s.k. ”inomklassgrupperingen” där tillfälliga grupper bildas med motivet att höja elevernas prestationer i ett visst moment. Då kan läraren lägga mer tid till att undervisa på en nivå som gynnar varje enskild grupp på bästa sätt och styra tempot därefter. (Stensmo, 2008) Det är också väldigt vanligt att pedagoger väljer att nivågruppera för att ge de högpresterande eleverna mer utmaning och en mer rofylld studiemiljö där de slipper de stökiga eleverna. Flera studier har visat att högpresterande elever i grundskolans senare år presterar sämre i heterogena grupper jämfört med i homogena grupper. Pedagoger vill ge dessa elever chansen att lära sig mer och ta vara på sin kapacitet på ett bättre sätt. Forskning har även visat att lågpresterande elever mår sämre, tror mindre på själva, känner sig underlägsna och presterar sämre när de måste arbeta med högpresterande elever, vilket kan vara ett motiv till att nivågruppera. (Wallby, m.fl. 2001)

Ett starkt argument många pedagoger lutar sig mot när de väljer att inte nivågruppera är det som både Lgr-69 och Lgr-80 tog upp med att det finns stora sociala fördelar med en heterogen grupp. I en heterogen grupp så lär sig eleverna att respektera varandras olikheter och de får möjligheten att hjälpa klasskamrater i större utsträckning. (Stensmo, 2008) Ett annat vanligt motiv till att inte använda sig av arbetssättet är att det finns för många negativa effekter för lågpresterande elever som inte vägs upp av de positiva effekterna. (Wallby, m.fl. 2001)

2.6.6 Nivågruppering inom ämnet idrott och hälsa

Som tidigare nämnts så finns det väldigt lite forskning om just nivågruppering inom ämnet Idrott och Hälsa och hur idrottslärare ser på undervisningsformen. Annerstedt m.fl. (2001) menar att idrottslärare tenderar att ge mer uppmärksamhet till de duktigare eleverna samtidigt som de sämre eleverna får mer kritik. Det är viktigt att man som idrottslärare är uppmärksam på hur man agerar inför sina elever och hur man behandlar dem. En viktig uppgift lärare har är att hjälpa alla elever bygga upp sitt självförtroende vilket under idrottsundervisningen blir särskilt viktigt bland de motoriskt sämre eleverna menar författarna (Annerstedt m.fl. 2001). Forskning har visat att det finns ett tydligt samband mellan självförtroende och prestation och en av de viktigaste aspekterna till ökat självförtroende inom idrotten är en motiverande tränare som övertygar idrottaren om att denna kommer och kan klara av en specifik uppgift (Hassmén m.fl. 2009). Motoriskt sämre elever behöver få uppmuntran och beröm från läraren för att

”våga” utveckla sin motorik och ger man inte dem samma uppmärksamhet som övriga elever riskerar de att stanna av i sin motoriska utveckling. Att hitta övningar med olika svårighetsgrader kan medföra att dessa elever hamnar tillsammans i en grupp och på så sätt få dem att ta för sig mer och öka deras självförtroende. (Annerstedt m.fl. 2001)

Ericsson (2005) påpekar att barn med sämre motorik vill eller får sällan vara med när deras kamrater idrottar tillsammans på fritiden. Samma sak gäller på skolidrotten där dessa elever ofta väljer att inte delta eller att de ignoreras av klasskamraterna i till exempel bollsporter om de ändå väljer eller tvingas att delta. Om denna onda cirkel inte bryts så finns risken att deras motoriska problem ökar med åren jämfört med övriga klasskamrater. Att skapa en mindre grupp med dessa elever ökar deras chanser att stärkas jämfört med om de skulle delta tillsammans med andra elever som inte har samma problem. Men tyvärr så visar pedagoger idag en viss osäkerhet på hur de ska agera för att tillgodose dessa elevers behov och tenderar istället att blunda för problemet. (Ericsson, 2005)

Elevers olika individuella färdigheter innebär ofta stora problem för en idrottslärare enligt Annerstedt m.fl. (2001). För några elever kan ett moment kännas som meningslöst och tråkigt samtidigt som det för andra elever kan kännas som alldeles för svårt. Elevernas intresse beror mycket på hur meningsfullt innehållet i ett moment känns. För att underlätta för eleverna och öka deras intresse kan nivågruppering vara en alternativ arbetsform eftersom man som lärare förväntas att ge alla elever en likvärdig undervisning utefter deras egna behov och förutsättningar. (Annerstedt m.fl. 2001)

3 METOD

3.1 Val av datainsamlingsmetod

Den undersökningsmetod som jag ansåg passa bäst för att nå mitt syfte med undersökningen var en kvalitativ metod i form av halvstrukturerade intervjuer med idrottslärare. Om anledningen är att förstå och hitta mönster i människors inställning och åsikter om ett fenomen så är en kvalitativ metod att föredra. (Trost, 2010). En kvalitativ intervju som har en låg grad av standardisering innebär att den intervjuade ges utrymme att svara på frågorna med sina egna ord vilket möjliggör för ökad förståelse när attityder till ett fenomen ska analyseras (Patel, Davidsson, 2003). På grund av begränsad tidsrymd för denna undersökning valde jag att inte komplettera med ytterligare datainsamlingsmetoder då jag anser att detta skulle innebära mindre tid till att genomföra de kvalitativa intervjuerna och mindre tid till att analysera dem vilket i sin tur skulle bidra till att viktig fakta förbisetts enligt min mening.

Anledningen till att jag valde en halvstrukturerad intervjuform var att jag ville att intervjun skulle bli mer en form av en diskussion med utgångspunkt från förutbestämda frågor. På detta sätt ges intervjuaren möjlighet att ställa följdfrågor som leder till att den intervjuades inställningar och uppfattningar till ett fenomen kan avgöras (Lantz, 2007). Lantz menar även att det är viktigt att intervjuaren inte ställer ledande frågor och styr respondenten i någon riktning, vilket är en risk när en öppnare intervjuform används då spontana följdfrågor ofta uppkommer. Författaren menar även att detta kräver noga förberedelser inför intervjun och en noga påläst intervjuare som inte avslöjar sina egna åsikter för respondenten inför eller under intervjun.

3.2 Urval

Undersökningen har genomförts med idrottslärare på högstadiet och gymnasiet i en medelstor ort i Gävleborgs län. Inför intervjuerna hade jag två kriterier som jag ville uppfylla. Jag ville ta reda på vilka attityder idrottslärare hade till att använda sig av nivågrupperad undervisning samt om det fanns några skillnader beroende på vilken erfarenhet av idrottsämnet de hade. Innan jag bokade in intervjuerna så bestämde jag mig för att använda mig av två olika grupper av intervjupersoner för att kunna tillgodose mina kriterier. Den ena gruppen bestod av idrottslärare med lång erfarenhet av ämnet och den andra bestod av idrottslärare med kortare erfarenhet. Jag valde att begränsa mig till ca 3 - 4 personer per grupp för att materialet skulle bli mer hanterbart samt för att jag ansåg att jag inte skulle få någon ytterligare information om jag skulle intervjuat fler personer. Trost menar att vid kvalitativa intervjuer så ska man begränsa sig till ett mycket litet antal intervjuer för att få en bättre överblick och kunna uppmärksamma alla viktiga detaljer som förenar eller skiljer. "... ett fåtal väl utförda intervjuer är mycket mer värda än ett flertal mindre väl utförda" (Trost, 2010). Om jag fått breda skillnader i attityder inom grupperna så var jag hela tiden öppen för att öka antalet intervjupersoner tills det gick att dra en generell slutsats. Enligt Kvale så ska man innan undersökningen inte begränsa sig till ett visst antal personer att intervju utan man ska fortsätta tills det att objekten inte bidrar med någonting nytt till undersökningen (Kvale, 1997).

Fördelningen av idrottslärarna i de två grupperna beroende på vilken erfarenhet de har, som jag sedan jämför resultaten mellan i diskussionsdelen, ser ut på följande sätt:

Grupp 1: 4 stycken mindre erfarna lärare med 1 – 4 års erfarenhet som utbildade idrottslärare. (Dessa lärare betecknas som. Idrottslärare 1-4)

Grupp 2: 3 stycken erfarna lärare med 9 – 29 års erfarenhet som utbildade idrottslärare. (Dessa lärare betecknas som. Idrottslärare 5-7)

Valen av intervjuobjekt skedde genom att jag kontaktade skolorna slumpvis och de åtta idrottslärare som först svarade att de ville och kunde ställa upp blev underlaget för denna studie. Inledningsvis så hade jag fyra intervjuer inbokade från varje grupp men ett bortfall skedde då en av lärarna i gruppen med längre erfarenhet inte kunde komma till den avsatta tiden för intervjun på grund av oförutsedda åtaganden. Jag ansåg ändå att jag fått tillräckligt med information för att kunna dra en slutsats och valde att inte kontakta fler personer att intervjua då jag ansåg att det antagligen inte skulle bidra med någon ytterligare information till undersökningen. Att alla idrottslärare var utbildade var inget kriterium för denna undersökning utan det föll sig så rent slumpmässigt. Undersökningen har genomförts med idrottslärare på högstadiet och gymnasiet i en medelstor ort i Gävleborgs län.

3.3 Etiska överväganden

Den intervjuade måste innan en intervju ha klart för sig att tystnadsplikt råder samt att han eller hon inte behöver svara på alla frågor som ställs under intervjun. Den intervjuade ska även informeras om vad som är undersökningens syfte samt att han eller hon får avbryta intervjun när som helst utan att ange en anledning och utan konsekvenser. Den intervjuade ska även känna sig trygg i att full anonymitet kommer att föreligga så att ingen kan utröna vem som blivit intervjuad eller vart den intervjuade befinner sig genom att läsa undersökningen. Ett vanligt problem är dock att många i den intervjuades närhet kommer att känna till att han eller hon har intervjuats och kan således göra en koppling till vilka åsikter den intervjuade har, vilket kan besvära den intervjuade och begränsa dennes svar. (Trost, 2010) Vid den första telefonkontakten med intervjupersonerna så var jag väldigt tydligt med ovan nämnda anvisningar, jag förklarade vad undersökningen skulle handla om och deras roll i den. Jag bad om tillstånd att spela in intervjun på band och förklarade att de skulle vara helt anonyma och att inga namn skulle publiceras i undersökningen, varken på dem eller på skolan de arbetade på. Jag frågade även om de ville träffas utanför skolan för att undvika att kollegor fick reda på deras medverkan.

3.4 Procedur

Undersökningen var planerad att genomföras under två veckor men jag insåg ganska snabbt att detta inte var genomförbart då det var väldigt svårt att först få tag på lärarna och sedan boka in en tid som passade båda parter. Jag ville kontakta dem personligen via telefonkontakt så att jag kunde göra dem uppmärksamma på vad undersökningen handlade om och vad det innebar för dem att bli intervjuade. Jag ville även låta dem komma med eventuella frågor och kunna boka in en tid direkt vilket hade blivit svårare om jag skulle kontaktat dem via mail. Jag lät intervjupersonerna i största mån bestämma tid och plats utefter mitt önskemål om att vi

skulle sitta på en ostörd plats. Ingen av lärarna hade något problem med att genomföra intervjun på sin skola vilket medförde att ingen tog mitt förslag om att träffas utanför skolan för att undvika att kollegor fick reda på deras medverkan. Jag valde att inte skicka någon ytterligare information om frågornas utformning, som ett par lärare frågade efter, eftersom det var viktigt för undersökningen att deras spontana reaktioner och åsikter framträdde. Detta minimerade risken att de skulle läsa på om ämnet innan eller fråga efter kollegors åsikter.

Innan den verkliga undersökningen så genomförde jag en testintervju med en idrottslärare jag lärt känna genom min VFU för vara säker på att mitt intervjuunderlag skulle fungera. En testintervju ger möjlighet till att justera frågornas innehåll och formuleringar och ta reda på om intervjuerna kommer att nå det resultat man önskar samt om de fungerar för de personer de är avsedda för (Patel, Davidson, 2003). Efter testintervjun och samtal med den intervjuade så strök jag ett par frågor samt formulerade om ytterligare några så att de blev mindre riktade och mer öppna. Jag ville även genom testintervjun få en tidsuppfattning hur lång tid intervjun skulle ta så att jag kunde förmedla detta och enklare planera in ett möte med mina intervjupersoner.

För att registrera intervjuerna så föll sig valet på bandspelare ganska naturligt då jag ville vara säker på att få med allt som sades under intervjuerna men ändå undvika besväret en videokamera skulle medföra. Jag kunde då koncentrera mig på frågorna och titta den intervjuade i ögonen under diskussionen och slapp sitta med blicken i ett anteckningsblock. Enligt (Trost, 2010) så innebär valet att använda sig av en ljudupptagare både fördelar och nackdelar. Till fördelarna hör att intervjuaren kan uppmärksamma tonfall och ordval upprepade gånger under analysen. Det finns en möjlighet att efteråt skriva ner hela intervjun ordagrant vilket är näst intill omöjligt när man antecknar en intervju samt att man slipper försöka tyda slarviga anteckningar som skrivits ner hastigt. De nackdelar som Trost lyfter fram är att det är väldigt tidsödande att analysera en inspelad intervju. För att slippa detta så kan man transkribera det inspelade materialet, men även detta är väldigt tidsödande påpekar författaren. Ytterligare en nackdel som Trost lyfter fram är att vissa personer kan känna sig besvärade och tackar nej till att bli intervjuad, men att de flesta som ställer upp på att bli inspelade vänjer sig ganska snabbt vid det. De personer jag tillfrågade hade inga som helst problem med att jag spelade in intervjuerna och tidsmässigt så ansåg jag att det var genomförbart att analysera dem utan att känna mig stressad.

Alla intervjuer skedde individuellt och när vi träffade så framhöll jag ännu en gång att jag ville att vi skulle sitta ostört, vilket fungerade bra i alla fall utom ett där lärarnas personalrum var det ända som fanns att tillgå enligt läraren. Under den intervjun så kom det in lärare i personalrummet kontinuerligt som enligt mig fick den intervjuade läraren att tappa fokus, vilket har tagits i beaktning under analysdelen. Innan varje intervju förklarade jag ännu en gång vad undersökningen skulle handla om, deras anonymitet och frivillighet samt förklarade att intervjun skulle spelas in på band men att jag var den enda som skulle lyssna på dem. Intervjuerna tog mellan 25 och 40 minuter vardera och kunde slutföras utan att avbrytas på grund av tidsbrist. Samtliga intervjuer spelades in på band utan tekniska problem och till min hjälp hade jag en intervjuguide med frågor som jag ville ha svar på (bilaga 1), men poängterar att jag inte ställde frågorna som de står i intervjuguiden under intervjuerna utan hade dem bara till hjälp under diskussionen för att kolla att jag berört alla områden jag ville undersöka. Jag försökte hela tiden att inte låta mina egna åsikter om nivågruppering framträda under intervjuerna för att intervjupersonernas svar inte skulle påverkas. Jag var dock medveten om svårigheten att förhålla sig helt neutral under en halvstrukturerad intervju där syftet är att intervjun ska bli mer en form av en diskussion (Trost, 2010).

3.5 Analyismetoder

Innan analysen av intervjuerna startade så transkriberades de för att jag skulle slippa sitta och spola fram och tillbaka och för att enklare kunna föra anteckningar i anknytning till analysen. En viktig aspekt när intervjuer bearbetas är att även analysera tillfällena då intervjupersonernas tonfall och röstläge kan vara avgörande, skrattas det mycket eller om personen verkar osäker eller hämmad så måste det tas med i analysen (Thomsson, 2002). Under transkriberingen gjordes noteringar om detta dock utan att de påverkade utfallet av hur resultatet tolkades på något sätt. Därefter skedde en innehållsanalys med syfte att korta ner materialet och få det mer överskådligt, en forskare bör alltid bekanta sig med sitt forskningsmaterial innan en analys och tolkning av det sker (Hassmén och Hassmén, 2008). Analysen utfördes under fyra steg:

- All ickerelevant information sållades bort för att erhålla valid data av hög kvalitet.
- Materialet delades upp i två grupper utefter de intervjuades erfarenhet av idrottsläraryrket för att enklare kunna urskilja likheter och skillnader inom och mellan grupperna.
- Intervjupersonens svar förkortades för att få fram det väsentliga i deras svar.
- Med utgångspunkt från undersökningens frågeställningar markerades och färgkodades materialet.

Slutligen skedde själva analysen och tolkningen av det kvarvarande materialet där jag hela tiden hade i åtanke att mina egna värderingar och åsikter inte skulle påverka resultatet, vilket är ett vanligt förekommande problem bland ovana forskare (Hassmén och Hassmén, 2008).

4 RESULTAT

Intervjuerna med de sju idrottslärarna bestod av 23 frågor med syftet att avgöra deras förhållningssätt till nivågrupperad undervisning inom ämnet Idrott och Hälsa. Vid de tillfällen lärarnas åsikter inte gick att avgöra tillräckligt om en fråga så användes en rad olika följdfrågor för att få tillräckligt med underlag att kunna avgöra deras attityder om nivågruppering. Resultaten från intervjuerna har delats upp och sammanförts i fyra avsnitt med utgångspunkt från undersökningens frågeställningar. Första avsnittet (4.2) berör idrottslärarnas attityder till nivågruppering. Det andra avsnittet (4.3) redogör för hur de praktiskt använder sig av arbetssättet och tredje avsnittet (4.4) tydliggör vilka för- och nackdelar idrottslärarna anser det finnas med nivågrupperad undervisning och det sista avsnittet (4.5) förklarar deras motiv till att använda sig eller inte använda sig av arbetsformen. (4.6) jämför resultaten mellan de idrottslärare med lång erfarenhet och de idrottslärare med kortare erfarenhet och redogör för om det finns några skillnader mellan grupperna.

4.1 Definitioner och ordval

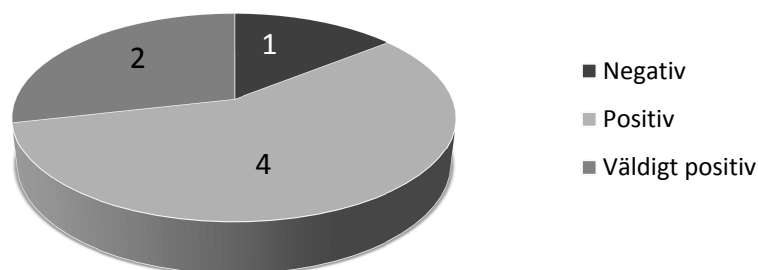
För att förenkla för läsaren under resultatdelen så har jag slagit samman variationen av ord lärarna använt sig av under intervjuerna. När lärarna under intervjuerna pratade om elevernas kunskapsnivåer och deras egna beteckningar på de nivåindelade grupperna eller eleverna så använde de sig av orden ”svaga” och ”starka”, ”roliga” och ”oroliga”, ”sämre” och ”bättre”, ”dåliga” och bra”, ”lugna” och ”hårdare” samt ”mindre avancerade” och ”mer avancerade” gruppen eller eleven. För att beskriva elevernas gruppstillhörighet så har jag valt att använda mig av orden låg- respektive högpresterande gruppen eller eleven, med anledning av att det är den beteckningen som de flesta forskarna inom området även använder sig av. Jag vill påpeka att de flesta av lärarna i undersökningen underströk hur viktigt det var att eleverna inte fick uppfattningen av att det blev en dålig och en bra grupp och att de var försiktiga i sina ordval i samtal med eleverna.

När jag pratar om de grupper som är indelade efter sin kunskapsnivå i ämnet Idrott och Hälsa så använder jag mig av orden nivågrupperade eller homogena grupper. Motsatsen till dessa grupper kallar jag för sammanhållna klasser eller heterogena grupper.

4.2 Idrottslärares attityder till nivågrupperad undervisning

Av de intervjuade lärarna så var det endast en som inte använde sig av någon form av nivågrupperad undervisning utan hade istället andra uppdelningar, t.ex. indelning efter kön, men som skulle vilja använda sig av nivågrupperad undervisning om resurser fanns på skolan att använda det på rätt sätt med mindre grupper och fler lärare. Samtliga av de som använde sig av nivågruppering gjorde det endast under vissa moment eller delar av en lektion. Tabell 1 visar de intervjuade lärarnas inställning till nivågruppering.

Tabell 1 Idrottslärares inställning till nivågrupperad undervisning

Den lärare som var negativt inställd till nivågruppering använde sig av arbetssättet vid ett fåtal tillfällen varje termin men menade att det i grund och botten är fel och det finns andra saker som är mycket viktigare för eleverna i skolan. Läraren menade att det viktiga inte är att utvecklas i själva idrotten. Det kunde eleverna tillgodose sig på fritiden, på egen hand eller i någon förening. I skolan så var det viktiga för eleverna att öva motorik, lära sig samarbeta och att lära sig fungera socialt i en grupp och om de delades in i homogena grupper så försvårades det arbetet enligt läraren.

Anledningen till att jag delat in de lärare som var positivt inställda till nivågruppering i två kategorier är att det skiljde sig så markant i deras inställning till arbetssättet. De som var väldigt positivt inställda till nivågruppering såg i stort sett bara fördelar, medan de som jag kategoriserat som bara positivt inställda såg både för- och nackdelar med arbetssättet, men att fördelarna övervägde nackdelarna om de använde sig av arbetssättet i de klasser de visste att det fungerade bra i. Jag belyser detta genom följande två citat:

(Väldigt positivt inställd lärare)

Jag tycker att det är väldigt bra, både för elevernas bästa och för lärarna som ska undervisa i ämnet. [...] Jag har bara positivt att säga om det och jag har bara fått positiva reaktioner från eleverna. [...] I de idrotter som det är väldigt stora skillnader mellan den svagaste och den starkaste eleven så begär man nästan tjänstefel om man inte nivågrupperar. [...] Det är bara synd att jag inte kan använda mig av det oftare. Om vi bara var några fler lärare så skulle vi kunna ta hand om de svaga eleverna på ett mycket bättre sätt. (Idrottslärare 6)

(Positivt inställd lärare)

Ja, överlag så är jag positivt inställd till det. Det funkar bra i vissa klasser och vid vissa moment, så om man använder det vid rätt tillfälle så är jag positiv till det. Sen finns det vissa moment där jag tycker att det är en dålig arbetsform att använda sig av men så länge som det finns en tanke bakom och att man vet att det funkar i just den klassen och det momentet så är det ett bra sätt att undervisa på. (Idrottslärare 3)

En annan lärare som var väldigt positivt inställd menade att det vore en önskedröm att kunna använda sig av nivågrupperingar hela tiden men att läraren inte ansåg sig ha tillräckligt med resurser att göra det så ofta som han ville.

Alla lärare var dock eniga om att om man ser till den enskilda elevens idrottsliga utveckling i ett specifikt moment så är nivågruppering det bästa sättet att nå det, men det skiljde sig en del i svaren huruvida det var viktigt eller inte. Tre av lärarna såg elevens idrottsliga utveckling som det viktigaste med idrottsundervisningen och tre såg en kombination av elevens idrottsliga och sociala utveckling samt att idrottslektionerna skulle bidra till ökad självkänsla hos eleverna som det viktigaste. En lärare ansåg, som tidigare nämnts, att den idrottsliga utvecklingen var oviktig.

4.3 Idrottslärarnas praktiska tillämpning av nivågruppering

4.3.1 Vem delar upp grupperna?

Fem av idrottslärarna ansåg att eleverna alltid skulle få välja grupper själva men majoriteten av dem försökte påverka elevernas val så de hamnade i rätt grupp kunskapsmässigt. Detta kunde ske genom att idrottslärarna tydligt förklarade att det var för elevernas egen utvecklings bästa att de gick till den grupp som låg närmast i nivå med dem själva. En av lärarna hade följande sätt att få eleverna att välja ”rätt” grupp:

Innan eleverna väljer grupp så brukar jag säga till dem att tänka efter noga hur de själv anser att de ligger till kunskapsmässigt i det moment som ska köras på just den lektionen och förklara att de bara gör sig själv en otjänst om de går till en grupp bara för att polaren går till den gruppen. Vill dom bli bra i ämnet och få ett bra betyg så måste dom välja rätt grupp, och det fattar dom flesta när jag säger att det blir lite lugnare och grundligare i den ena gruppen och lite tuffare i den andra gruppen. (Idrottslärare 4)

Anledningen till varför de flesta av lärarna, som ansåg att eleverna ska få välja grupper själva, försöker påverka dem i sina val var för att erfarenheter visade att det inte blev en optimal nivågruppering om eleverna helt fritt fick välja grupper. Då var det många elever som hamnade i en grupp utanför deras kunskapsnivå av olika anledningar (se 4.2.1.2). Detta var relativt vanligt förekommande i vissa klasser trots lärarnas försök att påverka eleverna val. Det var endast en av dessa lärare som inte försökte påverka sina elever med motiveringen att ”det löser sig oftast ganska naturligt ändå” (Idrottslärare 5). Däremot så var dessa fem lärare oense om eleverna skulle få byta grupp eller inte om de kände att de hamnat i ”fel” grupp. Två av lärarna menade att eleverna fick stå sitt kast när de valt grupp, två lärare tillät de elever som märkbart hamnat i ”fel” grupp att byta medan en lärare lät eleverna byta grupp när de själv ville så länge fördelningen av antalet elever inte blev för ojämnt i grupperna.

Av de resterande två lärarna så ansåg den ena att denne aldrig skulle låta eleverna välja vilken grupp de skulle gå till, utan indelningen skedde enligt läraren på ett smidigt sätt så att eleverna ovetandes hamnade i olika nivågrupperingar utefter lärarens uppskattning av vilken grupp de borde tillhöra. Läraren försökte få det se ut som en slumpmässig indelning så att ingen elev skulle känna sig utpekad eller på något annat sätt påverkas negativt. Den andra läraren försökte oftast själv dela upp eleverna i olika aktivitetsgrupper utefter vad läraren ansåg att de behövde träna mer på. Det kunde ofta bli 3-4 olika aktiviteter på varje lektion då det på skolan fanns en stor och en mindre sal tillgänglig. Valen av aktiviteter skedde med utgångspunkt från olika kroppsliga egenskaper som t.ex. koordinationsförmåga, motion, spänst, styrka och motorik. Ingen av dessa två lärare tillät eleverna att byta grupper under lektionstid med anledning av att det skulle skapa oreda och ta upp för mycket tid.

4.3.2 Vad påverkar elevernas val

De fem idrottslärare som lät eleverna själva välja grupper fick även frågan om vad de trodde påverkade elevernas val. De var överlag överens om att det i största del var fyra faktorer som påverkade valen.

- Grupptrycket: Många elever väljer den grupp som kamraterna går till, dels för att inte hamna ensam i en annan grupp och dels med rädsla för att bli nedvärderade eller uteslutna ur kamratskapet.
- Personlig värdering: Eleverna gör en värdering av sin kunskapsnivå och dagsform. En högpresterande elev kan välja en lägre nivå ibland om denne känner sig ur form. Lata och omotiverade elever väljer oftast lågpresterande grupper.
- Könet: Även om elever får välja mellan låg- eller högpresterande grupper händer det ofta att tjejerna väljer den lågpresterande gruppen medan killar väljer den högpresterande. Detta berodde oftast på att ingen ville vara ensam tjej eller kille i en grupp med det motsatta könet enligt lärarna.
- Lärarens rekommendationer: Eleverna får råd av idrottsläraren om vilken grupp de gynnas mest av att välja.

Två av lärarna menade även att betyget spelade en stor roll i valet av grupp då eleverna inte kunde nå ett högre betyg i en lågpresterande grupp på deras lektioner.

4.3.3 Kan alla elever nå samma betyg och mål?

Här gick åsikterna isär en del, lite fler än hälften av idrottslärarna ansåg att eleverna skulle ha samma möjligheter att nå ett högre betyg oavsett vilken grupp de tillhörde. En av de lärarna menade att om de lågpresterande eleverna inte gavs lika villkor som de högpresterande eleverna så riskerade man att få en indelning av grupper där syftet var en kunskapsnivåindelning men att det i själva verket blev en indelning efter vilket betyg eleverna strävade efter. Då försvann de flesta fördelarna som man sökte nå med nivågrupperingen och man fick en sammansättning av elever som inte alls gynnades av varandra på det sättet som de skulle gjort i en homogen grupp menade läraren.

De resterande tre lärarna ansåg att de elever som väljer den ”lugna” eller ”mindre avancerade” gruppen inte skulle kunna nå ett högre betyg än godkänt med motiveringen att det var svårt att få med alla betygskriterier för ett högre betyg i dessa grupper, då lektionsupplägget krävde att man låg på nivå långt under dem. Om de lågpresterande grupperna även skulle kunna nå ett högre betyg så krävdes det att deras lektioner utformades på samma sätt som de högpresterande elevernas, som inräknade bl.a. egna lektionsplaneringar och ledarskap. Hade man detta upplägg även för de lågpresterande eleverna så tappade man hela syftet med nivågrupperad undervisning enligt lärarna. För de lågpresterande elevernas del så innebär det att ligga på en lugn nivå som fokuserar på grunderna enligt lärarna. En lärare menade även att det skulle vara orättvist mot de högpresterande eleverna om alla gavs samma chans att nå det högsta betyget. Läraren hävdade att ”det är ofrånkomligt att vissa elever är bättre i idrott än andra och alla kan inte nå ett högre betyg. Det är därför bättre att den lugna gruppen arbetar utefter sina förutsättningar och fokuserar på att nå godkänt” (Idrottslärare 7).

4.3.4 Idrottslärnarnas tidsfördelning mellan grupperna

Av de sex idrottslärnarna som använde sig av nivågruppering så var det fyra som kände att de var tvungna att lägga mer tid till de lågpresterande eleverna, som behövde fler och grundligare genomgångar och mer stöd under lektionerna. De högpresterande eleverna klarade sig oftast själva långa stunder med enklare genomgångar menade de lärarna. Samtliga lärare ansåg dock att för att de lågpresterande eleverna skulle klara målen och nå ett godkänt betyg så krävdes det mycket extra tid och arbete av idrottsläraren vilket enbart kunde ske i bekostnad på de högpresterande eleverna. Under individuella moment så var majoriteten av idrottslärnarna eniga om att det var de lågpresterande eleverna som upptog större delen av deras tid eftersom de oftast behövde ytterligare genomgångar, hjälp att klara av olika moment eller att läraren stod bredvid och ”tog emot” om någonting skulle gå fel. Under matcher i t.ex. bollspel menade övervägande del av idrottslärnarna att det oftast gick att släppa den högpresterande gruppen som vanligtvis klarade att döma och hålla koll på poängställningen själva, vilket de lågpresterande eleverna sällan gjorde. Ett par lärare påpekade dock att det lätt kunde bli heta känslor och gräl när de högpresterande eleverna var utan läraruppsyn.

4.4 Idrottslärnarnas för- och nackdelar med nivågruppering

4.4.1 Fördelar

Samtliga idrottslärare var eniga om att den idrottsliga utvecklingen gick snabbare och samtliga idrottslärare utom en menade att eleverna tyckte att undervisningen blev roligare vid nivågrupperad undervisning oavsett om de var låg- eller högpresterande. En majoritet av idrottslärnarna var även eniga om att det blev enklare att planera och genomföra lektionerna när klassen var nivågrupperad. Nedanstående tabeller sammanställer de övriga fördelarna låg- respektive högpresterande elever får enligt idrottslärnarna. Resultaten presenteras i fallande skala med hänsyn till hur många av lärarna som ansåg dem som fördelar.

Högpresterande elevers fördelar

- Högre kvalitet och tempo på övningar och spel
- Mer utmaning
- Färre och kortare pauser för genomgångar vilket ökar aktivitetsgraden
- Enklare att dela in jämna lag
- De slipper lågpresterande elever som ”förstör” spelet

Lågpresterande elevers fördelar

- Lättare att nå målen och godkänt betyg
- Får utvecklas i sin egen takt
- Självkänslan ökar när de får visa vad och att de kan
- Blir inte lika passiva som de blir bland högpresterande elever
- Vågar ta för sig mer
- Fler kommer ombytta till lektionerna
- Blir mer positivt inställda till ämnet
- Mindre press från högpresterande elever under matcher
- Får fler passningar och ”tid med boll” i matcher
- Ökat intresse för fysisk aktivitet och att söka sig detta på fritiden
- Tid till grundligare genomgångar
- Slipper skämmas om de gör ”fel”

4.4.2 Nackdelar

Samtliga idrottslärare ansåg att nivågruppering innebar en del generella nackdelar för dem som lärare. Det största problemet enligt dem var att de tappade uppsynen över hela klassen samt att de inte kunde lägga den tid som krävdes på de lågpresterande eleverna. Följande citat kan ses som representativt för hur de kände:

Som det är nu så kan jag inte lägga den tids som behövs på de svaga eleverna för man kan ju inte bara släppa övriga delar av klassen. Utan de behöver också mycket tid och uppmärksamhet av mig, det är ju ändå de som engagerar sig och går in för idrottsämnet. [...] Sen så vill man ju helst ha uppsyn över alla elever under en lektion (Idrottslärare 6)

En annan generell nackdel som majoriteten av idrottslärarna var eniga om var att det inte fanns tillräckliga resurser på skolorna att genomföra nivågruppering på bästa sätt. De flesta lärarna var ensamma på idrottslektionerna och menade att det krävdes minst två lärare och två salar till varje lektion om man ville reducera de negativa effekterna som arbetssättet medförde.

Ytterligare en generell nackdel som fyra av idrottslärarna lyfte fram var hur svårt det var för dem att dela in klassen och inte få eleverna uppmärksammade på att det var en indelning utifrån deras kunskapsnivå. De försökte få det att se ut som en slumpmässig indelning men eleverna insåg ändå ganska snabbt att det var nivågruppering det handlade om. Även om lärarna aldrig nämnde orden så pratade eleverna ofta om den ”dåliga” och den ”bra” gruppen vilket inte alls var positivt enligt dem. Däremot när eleverna fick välja mellan exempelvis en ”lugnare” eller ”hårdare” grupp så uppstod inte detta problem.

Två av lärarna påpekade hur frustrerande det kunde vara att undervisa de lågpresterande eleverna i en del klasser, som oftast var de som även var skoltrötta eller omotiverade till idrottsämnet. När de lågpresterande eleverna isolerades i en grupp så menade lärarna att det krävdes väldigt mycket energi av dem då många av de lågpresterande eleverna i dessa klasser blev ännu ”jobbigare” jämfört med under sammanhållen undervisning. En av dessa lärare uttryckte sig på följande sätt:

I vissa klasser så verkar det nästan som att det är coolt att inte vara med på gympan eller när dom sen är med så är det viktiga att se coola ut istället för att genomföra övningen så bra som möjligt. Det blir ju visserligen lite bättre när man delar upp klassen efter hur de presterar för då får man i alla fall det lugnt och skönt med den ena gruppen. [...] Men den andra gruppen suger ju så mycket energi ur en. Man får stå och förklara samma sak flera gånger för att dom inte lyssnar och sen så tjafsar dom bara och förstör när dom väl sätter igång. [...] Vissa dagar så orkar man bara inte engagera sig i den gruppen, man låter dom göra lite som dom vill. Vilket är fel, det förstår jag ju. [...] Lite gör man ju det (nivågrupperar) för att dom duktiga eleverna ska få köra på en hel lektion och slippa allt tjafs och all tid som försvinner annars. (Idrottslärare 4)

Nedan följer en sammanställning av de övriga nackdelarna idrottslärarna ansåg att nivågruppering medförde för hög- respektive lågpresterande elever. Resultaten presenteras i fallande skala men hänsyn till hur många av idrottslärarna som ansåg dem som nackdelar.

Högpresterande elevers nackdelar

- Risk att de väljer en enklare grupp för att visa upp sig och få bättre betyg
- Tendens att bli stökigt när tempot och pressen ökar
- Får inte chansen att visa sig duktiga inför hela klassen

Lågpresterande elevers nackdelar

- Känner sig sämre i ämnet än övriga klasskamrater
- Gruppsycket styr in dem i en grupp över deras förmåga
- Känner sig nedvärderade
- Får ingen draghjälp av högpresterande elever
- Får sämre självkänsla

4.5 Idrottslärnarnas motiv

Undersökningen visar att det endast var en av idrottslärnarna som inte använde sig av nivågrupperad undervisning på grund av att det inte fanns tillräckliga resurser på skolan att utföra det på rätt sätt enligt läraren. De resterande lärarna använde nivågrupperingar i större och mindre utsträckningar beroende på vilka moment som skulle genomföras och vilka klasser som skulle undervisas.

4.5.1 Motiv till att använda sig av nivågruppering

Majoriteten av idrottslärnarna använde sig av nivågrupperad undervisning för att:

- Främja elevernas idrottsliga utveckling
- Ge de lågpresterande eleverna en större möjlighet att nå målen och ett godkänt betyg
- Öka lågpresterande elevers deltagarantal och fysiska aktivitetsgrad
- Ge högpresterande elever mer utmaning

Mer individuella motiv bland lärarna kunde vara t.ex. att stärka de lågpresterande elevernas självkänsla och öka deras mängd av fysisk aktivitet under en lektion, eller att ta bort orosmomentet att misslyckas inför hela klassen som många blyga elever, framför allt tjejer, kände. Men det kunde även vara för att eleverna skulle tycka att idrottslektionerna skulle vara roligare och mer givande vilket nivågruppering medförde enligt ett par idrottslärare. Tre av lärarna menade att när det var stora kunskapskillnader i en klass så ”tappade man huvudsyftet”, ”begår nästan tjänstefel” eller ”missade poängen” om man inte nivågrupperade.

4.5.2 Motiv till att inte använda sig av nivågruppering

De motiv som majoriteten av idrottslärarna hade för att inte använda sig av arbetssättet under delar av undervisningen var att:

- Vissa klasser blir för stökiga när de inte befinner sig under uppsyn av lärare
- För små och för få lokaler gör att fördelarna med nivågruppering går förlorade
- Kunna ge de högpresterande eleverna en chans att visa ledarskap och pusha de lågpresterande eleverna
- Låta elever som är högpresterande i idrottsämnet men lågpresterande i andra ämnen visa och känna sig duktiga inför hela klassen

Förutom de ovan nämnda motiven så menade några av idrottslärarna att nackdelarna med nivågruppering även kunde vara ett motiv i sig att inte använda sig av arbetssättet under vissa moment.

4.6 Idrottslärarnas tankar om det framtida arbetet med nivågrupperad undervisning

Vid frågan om hur de skulle vilja arbeta med nivågrupperad undervisning i framtiden hade en av lärarna ingen åsikt då läraren ansåg att arbetssättet inte borde nyttjas av idrottslärare. Fyra av lärarna önskade mer resurser till att kunna använda sig av arbetssättet i större utsträckning, men ett par av dem påpekade att skolan antagligen inte kommer att tillgodose det inom den närmaste framtiden. Två av lärarna hade lite mer detaljerade framtidsvisioner som innebar en omorganisation av idrottsämnet. Den ena läraren ville att:

...det ska finnas två olika inriktningar på idrotten, en inriktad mot tävling och en inriktad mot motion. [...] De tävlingsinriktade väljer den linjen som har en betoning på tävlingsidrotter och de elever som inte vill ha den biten väljer den motionsinriktade linjen.[...] Alla elever ska ha samma möjlighet att nå kursplanernas mål men med helt olika upplägg. [...] På det här sättet så får man en naturlig nivågruppering och jag tror att många elever skulle känna sig nöjda om de slapp tävlingsmomentet, vilket jag tror är en stor stressfaktor idag för många elever, speciellt tjejer. [...] Det skulle också bli mer homogena grupper att arbeta med och man skulle slippa alla dom här som skolkar eller säger att dom glömt kläderna eller gömmer sig i förråden bara för att de är rädda.(Idrottslärare 7)

Läraren i fråga hade inlett en diskussion med rektorn om detta och om skolan fick resurser till det så trodde läraren att det kunde bli verklighet inom några år. Den andra lärarens tankar om framtiden såg ut på ett liknande sätt där eleverna väljer inriktning på idrotten med olika aktiviteter som fokus, t.ex. en dansinriktning eller en fotbollsriktning.

4.7 Skillnader beroende på idrottslärarnas erfarenhet

Den enda tydliga skillnaden i idrottslärarnas attityder och tankar om nivågruppering beroende på om de hade lång eller kortare erfarenhet som gick att urskilja var att ju längre de hade arbetat som idrottslärare desto mer positivt inställda var de till arbetssättet. Det gick inte att se

några avgörande skillnader i varken för- och nackdelar, motiv, sätt att dela upp grupperna, hur de fördelade sin tid mellan grupperna eller hur de gjorde med betygen. Däremot så gick det att utröna en viss tendens till att de med längre erfarenhet hade mer utvecklade tankar om hur de ville arbeta med arbetssättet i framtiden. Värt att notera är även att den idrottslärare med kortast erfarenhet var också den enda som var negativt inställd till att nivågruppera undervisningen.

5 DISKUSSION

5.1 Tillförlitlighet

En undersökning måste alltid genomföras på ett vetenskapligt korrekt sätt och en forskare måste vara säker på att det som verkligen undersöks även är detsamma som det man innan avsåg att undersöka. De instrument forskaren använder måste vara tillförlitliga, dvs. ha god reliabilitet. (Patel och Davidsson, 1994) Metoden som användes i undersökningen var av kvalitativ art i form av intervjuer med idrottslärare och svaren som intervjuerna genererade har gett tillräckligt med underlag att besvara undersökningens frågeställningar, vilket bidragit till att öka validiteten. För att ytterligare öka tillförlitligheten har undersökningens resultat kritiskt granskats och prövats mot tidigare forskning inom området. Intervjufrågorna har varit välformulerade för att minimera risken för missförstånd under själva intervjuerna, intervjupersonerna fick hela tiden avbryta för att ställa egna frågor eller be om förtydligande om frågorna. Frågorna har formulerats på ett sätt så de gav svar på undersökningens syfte och frågeställningar. För att minimera risken att utomstående omständigheter skulle påverka resultaten så genomfördes samtliga intervjuer på likalydande sätt och alla intervjuobjekt hade samma förutsättningar att delge sina åsikter och tankar om nivågruppering vilket har bidragit till en hög reliabilitet (Trost, 2001).

5.2 Sammanfattning och diskussion av resultatet

Syftet med undersökningen var att avgöra vilka attityder idrottslärare har till nivågruppering inom ämnet idrott och hälsa samt hur de motiverar sina val, vilka för- och nackdelar de anser finnas med arbetssättet samt hur de går tillväga praktiskt. Med utgångspunkt från undersökningens frågeställningar sammanfattas och diskuteras i detta avsnitt de mest intressanta delarna av undersökningens resultat samtidigt som det jämförs med den tidigare forskningen och litteraturen som lyfts fram i kapitel 2.

5.2.1 Vilken inställning har idrottslärare till att nivågruppera sin undervisning, hur motiverar de sina val samt hur arbetar de praktiskt med arbetssättet?

Av de sju idrottslärare som deltog i undersökningen så var det endast en som var negativt inställd till nivågruppering som menade att skolidrottens huvuduppgift var att öva elevernas motorik, samt att lära dem samarbeta och fungera socialt i en grupp. Nyström (2003) påpekar att pedagoger generellt sett är positiva till arbetssättet vilket majoriteten av idrottslärarna i denna studie var. Resultatet visar att otillräckliga resurser hindrade idrottslärarna att nyttja arbetssättet så ofta som de ville och de menade att om fler idrottslärare anställdes och om bättre lokaler fanns att tillgå så skulle samtliga elever, oavsett om de var låg- eller högpresterande gynnas av nivågrupperad undervisning. Av dessa sex lärare så ansåg hälften att den idrottsliga utvecklingen var det viktigaste med skolidrotten medan den andra hälften ansåg att en kombination av den idrottsliga och sociala utvecklingen samt bidragandet till ökad självkänsla som det viktigaste. Samtliga idrottslärare i studien som använde sig av nivågruppering gjorde det under kortare moment, oftast under en enda lektion eller delar av en lektion vilket Skolverkets rapport från 1996 bekräftar som den vanligaste formen av nivågruppering i Sverige. En bidragande anledningen till varför de flesta idrottslärarna i studien var positivt inställda till nivågruppering tror jag beror på att deras erfarenheter av

arbetssättet har visat på positiva effekter och att det verkligen fungerar i praktiken samt att de kan enklare kan skraddarsy innehållet för varje grupp och möta kursplanernas krav på att lärare ska utgå från varje enskild elevs behov och förutsättningar och anpassa undervisning därefter (Lpo-94, Lpf-94).

Den tidigare forskningen visar på att ett av de vanligaste motiven pedagoger har för att nivågruppera sin undervisning är för att höja elevernas prestationer i ett visst moment (Stensmo, 2008). Detta stämmer väl överens med idrottslärarna i denna studie som lyfter fram att ett av deras främsta skäl till varför de nivågrupperar viss del av undervisningen är för att främja elevernas idrottsliga utveckling. Detta går emellertid emot det Engström (2008) säger om att elever utvecklas bäst i heterogena klasser där de kan dela med sig av erfarenheter och stödjande varandra. Engström får stöd av Sjödin (1991) som i sin avhandling menar att nivågruppering är ett olämpligt arbetssätt som innebär att de lågpresterande eleverna får sämre självförtroende vilket i sin tur påverkar deras resultat negativt. Även skolverkets rapport från 2010 menar att lärare har lägre förväntningar på lågpresterande grupper samtidigt som de ger dessa grupper lägre kvalitet på undervisningen vilket leder till sämre resultat bland dessa elever. Men enligt forskning som Wallby, m.fl. (2001) hänvisar till så mår de lågpresterande eleverna sämre, tror mindre på sig själva och presterar sämre i sammanhållna klasser vilket verkar stämma mer överens med idrottslärarna i denna studie som framhåller att de nivågrupperar för att öka kvaliteten på lektionerna och öka prestationen för de lågpresterande eleverna så att målen och ett godkänt betyg uppnås.

Vid indelning av grupperna så ansåg majoriteten av idrottslärarna att eleverna skulle få välja nivågrupper själva men att eleverna sällan valde "rätt" nivå kunskapsmässigt. De försökte då påverka eleverna att välja "rätt" grupp men att det inte alltid lyckades. Wallby m.fl. (2001) påpekar att det uppstår en del problem när eleverna ska delas upp i olika nivågrupper. Om eleverna själva tillåts välja grupper, vilket majoriteten av pedagoger gör, så väljer de sällan med syftet läraren har med uppdelning i tankarna. De utgår istället från andra kriterier som t.ex. vilket grupp kamraterna går till, rädslan för att bli stämplade som dåliga om de väljer den lågpresterande gruppen, hur motiverade de är till ämnet samt vilken grupp de förväntas att välja utifrån klassens hierarki. En jämförelse mellan de faktorer som styrde elevernas val enligt idrottslärarna i denna studie och den tidigare forskningen visar att det endast är gruppsycket som de är eniga om. Sedan menade idrottslärarna i denna studie att det även var könet, en värdering av den egna kunskapsnivå och vilken grupp läraren rekommenderade som styrde elevernas val. Jag anser att de faktorer som avgör elevernas val ligger närmare vad idrottslärarna tror än vad den tidigare forskningen menar. Att gruppsycket styr kan konstateras men sedan så anser jag att könet spelar en minst lika avgörande roll, inte minst när det kommer till idrottsundervisning. Anledningen till de stora skillnaderna mellan denna studie och den tidigare forskningen tror jag beror på att den tidigare forskningen speglas av de teoretiska ämnena som innefattar andra faktorer än de som berör ämnet idrott och hälsa som varit föremål för denna studie.

En intressant aspekt denna studie visar är att mer än hälften av idrottslärarna la mer tid till de lågpresterande grupperna eftersom de mer eller mindre kände sig tvingade att göra det för att de lågpresterande eleverna skulle få en möjlighet att nå målen och godkänt betyg även om det skedde på bekostnad av de högpresterande elevernas undervisning. Resterande idrottslärare försökte fördela tiden jämt mellan grupperna. Ingen av dem la mer tid på de högpresterande eleverna vilket Wallby, m.fl. (2001) menar att pedagoger tenderar att göra.

Nästan hälften av idrottslärarna i den här studien ansåg att eleverna i de lågpresterande grupperna inte skulle ha möjligheten att nå ett högre betyg än godkänt, denna åsikt delas av den forskning som Wallby, m.fl. (2001) presenterar som menar att eleverna måste välja en ”högre” grupp för att kunna nå ett högre betyg. Tittar man på de allmänna råd som skolverket ger till landets skolpersonal så poängterar de att skolan inte får skapa en grupp där eleverna endast kan nå betyget godkänt. De säger att alla elever ska ha samma möjlighet att nå alla betygssteg oavsett vilken grupp de går i. (Skolverket, likvärdighet och rättvisa) De idrottslärare som ansåg att de lågpresterande eleverna inte skulle kunna få mer än godkänt i de delar av undervisningen som nivågrupperades menade att detta gick emot själva syftet med arbetssättet. De menade att den lågpresterande gruppen då kunde ligga på en lugnare nivå där de fokuserade på att nå betyget godkänt vilket även Wallby, m.fl. (2001) menar är ett viktigt syfte med nivågruppering. Fyra lärare ansåg att alla elever, oavsett om de var låg- eller högpresterande, skulle kunna nå alla betygssteg i de olika nivågrupperna med motiveringen att om de inte hade det upplägget så skulle eleverna välja grupper utifrån vilket betyg de strävade efter och inte vilken kunskapsnivå de låg på.

5.2.2 Vilka för- och nackdelar anser idrottslärare att det kan finnas med nivågrupperad undervisning?

Idrottslärarna i denna undersökning ser många fördelar med att nivågruppera delar av sin undervisning. De menade att idrottsliga utvecklingen gick snabbare och att eleverna tyckte att undervisningen blev roligare vid nivågrupperad undervisning oavsett om de var låg- eller högpresterande. En majoritet av idrottslärarna var även eniga om att det blev enklare att planera och genomföra lektionerna när klassen var nivågrupperad. Den största skillnaden mellan denna undersökning och den tidigare forskningen är att idrottslärarna i denna studie ansåg att fördelarna övervägde nackdelarna även för de lågpresterande eleverna. De menade även att de lågpresterande eleverna hade mest att vinna på nivågrupperad undervisning då det innebar att de då lättare kunde målen och ett godkänt betyg. Forskning från R.E. Slavin och Oaks, m.fl. som Engström, (1996), Nyström, (2003) och Wallby, m.fl. (2001) lyfter fram visar att det är de högpresterande eleverna som nyttjar de flesta fördelarna med arbetssättet samt att det kan vara direkt skadligt för de lägst presterande eleverna om arbetssättet används ogenomtänkt. Engström (1996) har sammanfattat de för- och nackdelar forskningen inom området kommit fram till som i jämförelse med denna studies resultat visar att de i stort sätt stämmer överens med varandra. Det som kan tilläggas är att denna studie även visar en del för- och nackdelar som enbart gäller för ämnet idrott och hälsa.

De största problemen med nivågrupperad undervisning enligt idrottslärarna i denna studie var att de tappade uppsynen över eleverna samt att de inte kunde lägga den tid som krävdes på de lågpresterande eleverna. De menade även att det var svårt att göra en indelning som inte innebar att en del elever blev stämplade som dåliga vilket även Engström (1996) lyfter fram som ett argument emot nivågruppering.

Slutligen kan jag bara hålla med Wallby, m.fl. (2001) om att forskningen inom detta område är relativt ofullständig där forskarna är oeniga om lågpresterande elevers resultat påverkas positivt eller negativt av nivågrupperad undervisning. Detta kan enligt mig bero på det som Loveless (1998) säger att mycket av den tidigare forskningen grundar sig i sin tur på äldre forskning, då långvariga nivågrupperingar var den vanligaste formen, som inte kan relateras till hur arbetssättet används idag eller vilka effekter det har. Resultatet i denna studie visar dock på att de lågpresterande eleverna presterar bättre i homogena grupper vilket enligt min

mening kan bero på att just idrottsundervisningen i huvudsak är ett praktiskt ämne som skiljer sig markant från teoretiska ämnen, som det mesta av den tidigare forskningen grundar sig på.

5.2.3 Finns det några skillnader i attityder om nivågruppering beroende på vilken erfarenhet idrottsläraren har?

Den enda tydliga skillnaden beroende på idrottslärares erfarenhet som gick att säkerställa var att de blev mer positivt inställda till arbetssättet ju längre de arbetat som idrottslärare. Ingenting i litteraturen eller den tidigare forskningen tar upp denna aspekt men enligt min mening så beror det på att de dels har hunnit få mer positiva erfarenheter av arbetssättet samt dels för att de vet hur de ska minimera de negativa effekterna. De har sett vad som fungerar bra och vad som fungerar dåligt och har genom åren utformat ett sätt som gynnar eleverna bäst. Samtidigt så tror jag att de med kortare erfarenhet grundar sitt ställningstagande dels på vad de fått lära sig under sin utbildning, där de får ta del av forskning och andra pedagogers tankar om arbetssättet, och dels för att de känner sig osäkra på hur de ska använda sig av arbetssättet på bästa sätt.

5.3 Egna reflektioner

Efter att ha satt mig in i vad forskningen om nivågruppering säger och efter att jag fått höra vilka tankar de som arbetar som idrottslärare har om arbetssättet har mycket klarnat för mig. Innan jag startade med denna undersökning så hade jag väldigt höga tankar om nivågrupperad undervisning och såg i stort sett endast fördelar med arbetssättet. Nu har jag en mer opartisk syn och många för- och nackdelar som jag tidigare aldrig ens tänkt på har synliggjorts. Det är viktigt att jag som blivande lärare väger dessa för- och nackdelar mot varandra när jag i framtiden tar mina beslut om hur eller om jag ska använda mig av nivågruppering. Jag anser att det är väldigt viktigt att skolan har höga förväntningar på sina elever men det måste ske inom rimliga ramar och utan på en del elevers bekostnad.

Alla elever i skolan är olika, vissa är flitigare än andra och vissa saknar helt motivationen. Det kan verka praktiskt att dela upp en klass utifrån deras kunskapsnivå i ämnet för att kunna vägleda och undervisa mer i nivå med deras egen. Både den tidigare forskningen och min undersökning är överens om att elever utvecklas mer och snabbare, i själva ämnet, i homogena grupper. Men att dela upp en klass efter kunskapsnivå kan även få stora sociala konsekvenser. Att utveckla de sociala färdigheterna och förmågan att integrera med olika människor är minst lika viktigt som att utveckla ämneskunskaperna anser jag. En högpresterande elev kan lära sig och uppnå mycket genom att hjälpa sina kamrater samtidigt som en lågpresterande elev kan inspireras tillsammans med någon som är väldigt duktig i ämnet. Jag anser att samarbeten mellan olika individer bör utgöra en viktig del av skolundervisningen, elever som är svaga kunskapsmässigt i ett ämne kan vara starka inom andra områden. En elev kan vara en bra ledare medan en annans styrka ligger på det sociala planet medan den tredje bidrar med ämneskunskapen. Jag anser att alla dessa personlighetstyper är viktiga delar av en grupp och ger man dem chansen att hjälpa och dra nytta av varandra så kan man dra nytta av många av de fördelar som både hetero- och homogen undervisning genererar.

Samtidigt så är det viktigt att ge alla elever de utmaningar som gör att de utvecklas och ger dem en känsla av progression i ett ämne. Forskningen inom området verkar vara överens om att nivågruppering endast ska ge i noga genomtänkta tillfälliga grupper, vilket även var den

form som samtliga idrottslärare, som använde sig av arbetssättet i denna undersökning, arbetade utefter. Som pedagog måste man inse att några elever har potential att ligga på 150 % av den undervisningsnivå läraren väljer att ligga på samtidigt som vissa enbart klarar av att ligga på 50 % av den. Att sträva efter att alla elever ska ligga på och klara av en sorts medelnivå, som enligt mina erfarenheter verkar vara väldigt vanligt idag, och inte försöka tillgodose alla elevers olika behov och förutsättningar är enligt min mening värre än en ogenomtänkt nivågruppering. Att under en del lektioner ha gemensam undervisning första halvan av en lektion för att sedan låta eleverna arbeta mer på sin egen nivå den andra halvan anser jag vara det bästa sättet att tillmötesgå alla elevers behov av extra stöd och utmaning samtidigt som de drar nytta av de fördelar heterogen undervisning ger.

När man delar upp en klass i olika kunskapsnivåer så tror jag att det finns en stor risk att man får en homogen högpresterande grupp och resterande del av klassen som blir över bildar helt enkelt en heterogen grupp. Som några lärare uttryckte sin i den här studien och som Engström (1996) lyfte fram så nivågrupperade en del pedagoger för att de duktiga eleverna skulle få studie ro och slippa ”jobbiga” elever. Då får man inte en nivågruppering enligt min mening utan endast en segregering där man gynnar en del av klassen och skyfflar undan den andra delen. Till min stora glädje så verkar de flesta idrottslärarna i den här undersökningen nivågruppera med de lågpresterande elevernas utveckling i åtanke, som enligt min mening är de som verkligen behöver det. Som resultatet och den tidigare forskningen visar så när valet av grupp blir upp till varje enskild elev att avgöra så väljer de grupp utifrån andra kriterier än den egna utvecklingen i ämnet. Därför så anser jag att det är väldigt viktigt att uppdelningen sker efter noga överväganden av läraren och inte släpps fritt till eleverna, som min studie och den tidigare forskningen visar vara det vanligaste tillvägagångssättet. Det kan finnas väldigt många anledningar till varför en elev presterar sämre i ett ämne som inte har någonting att göra med elevens begåvning som måste tas med i beaktning när indelningen sker. Vissa elever kanske har förutsättningen att tillhöra en högre grupp men hamnar eller väljer en lägre grupp på grund av en tillfällig svacka, dålig motivation, sociala problem m.m. Tillåter man dessa elever att vara i en för eleven lägre prestationsgrupp anser jag att det kan påverka elevens framtida förutsättningar att nå ett bra resultat.

En stor risk de högpresterande eleverna drabbas av, som jag kan tänka mig, är att pressen ökar när de hamnar i en homogen grupp, de blir mer stressade när det blir mindre utrymme för misstag då de bedöms av läraren utifrån den ”starkaste” eleven i gruppen. Jag tror att det kan leda till att vissa elever får ett sämre betyg än vad de skulle fått i en heterogen grupp. Samtidigt så kan jag tänka mig att det blir tvärtom när en medelmåttig elev i en heterogen grupp plötsligt blir en av de bättre när denna hamnar i en lågpresterande grupp och på så sätt får ett högre betyg än vad denne skulle fått under heterogen undervisning.

5.4 Framtida forskning

Både stora delar av den tidigare forskningen och majoriteten av idrottslärarna i den här studien menade alla elever, både låg- och högpresterande, kan dra nytta av fördelarna nivågrupperad undervisning innebär. Men det finns även en del forskning som visar på att det endast är de högpresterande eleverna så gynnas av arbetssättet samt att det kan vara direkt skadligt för lågpresterande elever. Därför så anser jag att fortsatt forskning inom området är väldigt viktigt eftersom det är ett arbetssätt som är relativt vanligt i Sveriges skolor men där de verkliga effekterna inte kan avgöras av forskarna idag.

Under tidsramarna för den här studien så hittade jag ingen forskning som var direkt riktad mot nivågruppering i ämnet idrott och hälsa. Eftersom skillnaderna mellan den svagaste och den starkaste eleven i ämnet oftast är väldigt stor och nivågruppering är ett sätt att möta alla dessa elever så anser jag att det skulle vara väldigt intressant att ta del av en större rikstäckande undersökning som både innefattade idrottslärares och elevers tankar om arbetssättet. Det skulle även vara intressant och se om det fanns några skillnader i attityder beroende på vilken åldergrupp som undervisas eller att se vilka åsikter föräldrar har om att deras barn delas in i olika kunskapsnivågrupper.

6 REFERENSER

6.1 Litteratur

Annerstedt, Claes, Peitersen, Birger & Rønholt, Helle (2001). *Idrottsundervisning: ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare förlag AB

Boström, Lena & Wallenberg, Hans (1997). *Inläring på elevernas villkor: en ny pedagogik för skolan: inlärningsstilar i klassrummet*. Jönköping: Brain Books

Engström, Arne (1996). *Differentieringsfrågan tur och retur. Nivågruppering på frammarsch*. Malmö: Institutionen för pedagogik och specialmetodik.

Ericsson, Ingegerd (2005). *Rör dig - lär dig: motorik och inläring*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Hassmén, Peter, Kenttä, Göran & Gustafsson Henrik (2009). *Praktisk idrottspsykologi*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Hassmén, Nathalie & Hassmén, Peter (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU idrottsböcker

Imsen, Gunn (1999). *Lärarens värld: introduktion till allmän didaktik*. Lund: Studentlitteratur

Imsen, Gunn (2006). *Elevers värld: introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Stockholm: Bonnier Utbildning.

Lantz, Annika (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur

Ljunghill, Lena Fejan (1995). *En skola för alla: vad blev det av visionerna?* Stockholm: Lärarförlaget.

Nyström, Peter (2003). *Lika barn leka bäst? En gymnasieläradiskurs om nivågruppering i matematik* (Pedagogisk forskning i Sverige årg. 8 nr 4 s. 225-245). Umeå: Umeå Universitet, Enheten för Pedagogiska mätningar.

Patel, Runa, & Davidsson, Bo (1994). *Forskningsmetodikens grunder – att planera, Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Richardson, Gunnar (2010). *Svensk utbildningshistoria: skola och samhälle förr och nu*. Lund: Studentlitteratur

Sjödin, Sture (1991). *Problemlösning i grupp: betydelsen av gruppstorlek, gruppammansättning, gruppnorm och problemtyp för gruppprodukt och individuell kunskapsbehållning*. Umeå: Univ.

Skolverket (1996). *Finns skolklassen?: en studie av elevsammansättningen i grundskolan*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2004a). *Allmänna råd och kommentarer. Likvärdig bedömning och betygssättning*. Stockholm: Skolverket

Stensmo, Christer (2008). *Ledarskap i klassrummet*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Thomson, Helene (2002). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Wallby, Karin, Carlsson, Synnöve & Nyström, Peter (2001). *Elevgrupperingar: en kunskapsöversikt med fokus på matematikundervisning*. Stockholm: Skolverket.

6.2 Internet

Loveless, T. (1998). *The Tracking and Ability Grouping Debate*. <http://challengebychoice.files.wordpress.com/2008/02/executive-summary.pdf> (information hämtad 2010-11-18 kl: 08.15)

Nyström, Peter (2003): *Lika barn leka bäst? En gymnasieläradiskurs om nivågruppering i matematik*. <http://www.ped.gu.se/biorn/journal/pedfo/pdf-filer/nystroem.pdf> (information hämtad 2010-11-13 kl: 09.30)

Skolverket: Likvärdighet och rättvisa. <http://www.skolverket.se/sb/d/1444> (information hämtad 2010-11-10 kl: 13.15)

Skolverket (2004b). Individ- och klassvariation i grundskolan åk. 9. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1648> (information hämtad 2010-11-05 kl: 10.25)

Skolverket (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2409> (information hämtad 2010-11-12 kl: 12.20)

BILAGA 1, Intervjuunderlag

- Hur länge har du arbetat som idrottslärare?
- Vad innebär nivågruppering för dig?
- Har du använt dig/brukar du använda dig av nivågruppering i din undervisning? I så fall i vilken form?
  - Hur tyckte/tycker du att undervisningsformen fungerade?
- Vilka fördelar ser du med att nivågruppera idrottsundervisningen?
- Vilka nackdelar ser du med att nivågruppera idrottsundervisningen?
- Vad har du för motiv för att använda/inte använda dig av arbetssättet?
  - När fungerar det bra/dåligt?
  - Passar vissa moment eller klasser bättre än andra?
- Hur tror du eleverna påverkas av att delas in i olika grupper beroende på vilken kunskapsnivå de har?
  - Hur påverkas självkänslan?
  - Påverkas de sociala grupsammansättningarna i klassen?
- Hur har du gått tillväga när du nivågrupperat klasserna? Kan du motivera ditt tillvägagångssätt.
  - Får eleverna byta grupp när de själv vill?
  - Vilka reaktioner har du fått från eleverna?
- (Om eleverna fått välja grupp själv) Vad tror du påverkar elevernas beslut när de väljer grupp?
  - Försöker du påverka elever att välja/byta grupp utefter din bedömning av vilken grupp de borde gå i?
- Hur påverkas du som lärare av undervisningsformen?
- Kan det finnas en risk för att någon av grupperna gynnas i nivågrupperad undervisning?
  - Läger läraren mer tid på någon av grupperna?
  - Får alla elever samma möjlighet att nå kursplanens mål?
  - Kan alla elever nå det högsta betyget?
- Hur skulle du vilja arbeta med nivågruppering i framtiden?